

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Petra Knettigová

**Právní úprava ochrany zemědělského půdního
fondu**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. BcA. Tereza Fabšíková, Ph.D.

Katedra: Právo životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 23. 4. 2022

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 161 372 znaků včetně mezer.

Petra Knettigová

V Praze dne 23. 4. 2022

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala JUDr. BcA. Tereze Fabšíkové, Ph.D., vedoucí mé diplomové práce za cenné připomínky a rady, věnovaný čas při konzultacích a ochotnou pomoc při zpracování.

Děkuji také své rodině a především svému příteli Václavovi, kteří mi byli po celou dobu studia výraznou oporou.

Obsah

Úvod.....	1
1. Základní pojmy a platná právní úprava.....	3
1.1. Půda	3
1.2. Zemědělský půdní fond	4
1.3. Prameny právní úpravy ochrany půdy a ZPF	6
1.3.1. Ochrana půdy na mezinárodní úrovni.....	6
1.3.2. Ochrana půdy na úrovni Evropské Unie	7
1.3.3. České prameny právní úpravy ochrany půdy.....	9
2. Kvalitativní ochrana	13
2.1. Zásady ochrany kvality ZPF	14
2.2. Ochrana zemědělské půdy před erozí.....	16
2.3 Regulace způsobů hospodaření na zemědělské půdě	18
2.4 Ochrana zemědělské půdy při používání sedimentů	21
3. Kvantitativní ochrana	24
3.1. Zásady plošné ochrany ZPF	26
3.2. Odnětí půdy ze ZPF	28
3.3. Odvody za odnětí zemědělské půdy ze ZPF.....	32
4. Průřezové nástroje ochrany zemědělské půdy.....	41
4.1. Územní plánování.....	41
4.1.1. Cíle a úkoly územního plánování	41
4.1.2. Nástroje územního plánování.....	42
4.2. Pozemkové úpravy	47
4.2.1. Historie právní úpravy pozemkových úprav	47
4.2.2. Cíle a předmět pozemkových úprav.....	48
4.2.3. Formy pozemkových úprav	49
4.2.4. Současné problémy a přínosy pozemkových úprav	52
Závěr.....	55
Seznam použitých zkratk.....	59
Seznam použitých zdrojů	60
Publikace, monografie.....	60
Odborné články a příspěvky ve sbornících	61

Internetové zdroje.....	61
Právní předpisy.....	64
Soudní rozhodnutí	67
Ostatní zdroje	67
Abstrakt	69
Abstract	70

Úvod

Ačkoli je půda ve vztahu k velikosti celé Země pouze její slabou vrstvou, pokrývkou, jenž jí obklopuje, má pro nás i život budoucích generací obrovský význam. Půda je jeden z nejdůležitějších přírodních zdrojů, svrchní částí zemského povrchu umožňující život na Zemi nejen člověka, ale také jiných suchozemských organismů, a činí tak za pomoci jejích nejrůznějších funkcí jako je zajištění výživy, zadržování vody v krajině, čímž také zmírňuje záplavy a sucha, zachytávání uhlíku z ovzduší či neustálé obnovování potřebných živin pro ekosystémy. Nelze opomenout její funkci samoregulace, prostřednictvím které se umí půda po nějakém čase opět vrátit do původního stavu, byla-li zasažena. Tyto zásahy však nesmí překračovat určité limity, které jí chrání před degradací. Degradací procesy způsobují nenávratnou ztrátu úrodnosti půdy, a to jak z hlediska její kvality, tak i kvantity, a nemalý vliv na to má právě člověk, který ji naopak překvapivě vnímá jakožto něco nevyčerpatelného a samozřejmého. Měli bychom si uvědomit, že půda není na jedno použití, je třeba ji zachovávat i pro budoucí život a chránit její významné funkce.

Benjamin Franklin kdysi řekl: „*Vodu neoceníme, dokud nám nevyschne studna, a to platí o všem v životě.*“ Tento výrok bychom mohli snadno vztáhnout i na půdu, kdy k jejímu zničení dochází pomalu a člověk si zpravidla neuvědomuje, co svým negativním vlivem působí, jelikož on sám přímo ohrožen není a nevidí tak změny v přírodě hned. Dané změny jsou nicméně často nenávratné a tím, že k nim dochází postupně, se pomalu akumulují a ve svém konečném důsledku budou představovat daleko větší problémy, kterým zřejmě nezabráníme.

Nejcennější půdou, kterou je třeba zvláště chránit, je zemědělský půdní fond, a to zejména pro svůj domov rozmanitých organismů, jež znatelně přispívají k její úrodnosti. I přes skutečnost většího významu zemědělského půdního fondu, bývá často více zasažen negativními dopady člověka, a to především v důsledku špatného hospodaření na něm vedeném většími zisky zemědělců, kdy je do půdy vnášeno množství chemikálií a užívány špatné osevní postupy. Nemůžu opomenout zábory zemědělské půdy především v oblastech nížin s neúrodnější půdou, za což „vděčíme“ hlavně výstavbám průmyslových hal, dálnic či obytných rezidencí. Ani procesy eroze, a to jak vodní, tak větrné, či kontaminace půdy nezůstávají při likvidaci funkcí půdy pozadu. Z těchto všech a dalších důvodů je nutné zakotvit účinné právní nástroje zajišťující ochranu této podstatné složky životního prostředí.

V České republice nenajdeme obecnou a komplexní úpravu ochrany půdy. Jde-li o však zemědělský půdní fond, právní úpravu ochrany jak po stránce kvalitativní, tak především

kvantitativní obsahuje zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Právní nástroje ovlivňující jeho ochranu najdeme však také v režimu regulace nakládání s územím, tedy v právních předpisech týkajících se územního a stavebního řízení a pozemkových úprav.

Tato diplomová práce si klade za cíl podat analýzu a zhodnocení současné právní úpravy ochrany zemědělského půdního fondu, tedy vymezit problémy právní úpravy a pokusit se o nabídnutí možných řešení. Úmyslem je zejména definovat právní nástroje tuto ochranu zabezpečující, a to včetně právní úpravy v oblasti mezinárodní a unijní. Pozadu nezůstane ani problematika ochrany zemědělské půdy prostřednictvím jiných složkových zákonů ovlivňujících půdu vzhledem k blízkému vztahu s ní. A v neposlední řadě bude práce věnována české judikatuře, která se nemalým způsobem vyjadřuje k problematičtým otázkám a rozporům při ochraně zemědělského půdního fondu.

Diplomová práce je rozdělena na úvod, čtyři kapitoly a závěr, kdy za stěžejní považuji kapitolu třetí a čtvrtou nejvíce se vztahující na problematiku odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu. První kapitola se věnuje vymezení hlavních pojmů a významu půdy a zemědělského půdního fondu. Jejím obsahem je také shrnutí pramenů právní úpravy a definování zásad, na nichž je ochrana zemědělského půdního fondu postavena. Na úvodní kapitolu poté navazuje část zabývající se samotnou ochranou zemědělské půdy. Druhá kapitola se zaměřuje na kvalitativní ochranu zemědělské půdy a shrnuje právní nástroje k tomuto se vztahující. Ve třetí kapitole je pojednáno o odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu a o otázce platby odvodů za ně. Na ní navazuje poslední kapitola s vymezením regulace způsobů užívání určitého území, kde se zabývá územním plánováním a pozemkovými úpravami ve vztahu k zemědělské půdě.

V této práci byly použity informace zejména z úplných znění právních předpisů, které byly v době psaní této práce účinné spolu s jejich důvodovými zprávami, ale také ty neúčinné, jež bylo nutné při psaní práce využít k lepšímu vymezení daného tématu. Velice přínosným zdrojem mi byla odborná literatura z oblasti práva a přírodovědy čerpána z odborných knih, časopisů a internetových zdrojů, jež byla během rešerše vzájemně propojována a na níž byla navázána také judikatura soudů České republiky.

1. Základní pojmy a platná právní úprava

Pro účely této práce je nutné nejprve si vymežit stěžejní pojmy a uvést jejich charakteristiku, tedy zejména definovat pojmy *půda* a *zemědělský půdní fond*, včetně jejich zakotvení v právních předpisech.

1.1. Půda

Půda je jednou ze základních složek životního prostředí¹ a lze ji v zásadě považovat za neobnovitelný přírodní zdroj, a to především z důvodu její velice zdlouhavé tvorby a konečného množství. „*Půdu lze definovat jako samostatný přírodní útvar vzniklý z povrchových zvětralin zemské kůry a z organických zbytků za působení půdotvorných faktorů.*“² Z této zmíněné skutečnosti tedy vyplývá, že samotná existence půdy není podmíněna výsledky lidské činnosti, nýbrž vychází ze samostatných procesů v přírodě. Pro svou významnost a nenahraditelnost je potřebné chránit půdu před zdroji jejího ohrožení, které jsou představovány lidskou činností, a to jak na kvalitativní, tak i kvantitativní úrovni.³

Legální definice pojmu *půda* není obsažena v žádném právním předpise, jakož i žádný právní předpis neposkytuje komplexní úpravu ochrany půdy. Jednotná právní úprava spolu s definicí existuje pouze pro dva druhy půdy, tedy zemědělský půdní fond a pozemky určené k plnění funkcí lesa, a je obsažena v zákoně č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu (dále jen jako „ZoZPF“)⁴ a zákoně č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (dále jen jako „LesZ“).⁵

Půda je z hlediska odborné teorie vnímána a chráněna jednak jako zemský povrch, dále jako hmotný substrát. V oblasti vlastnických vztahů a jiných užívacích vztahů k půdě je důležitým právě zemský povrch, včetně jeho jednotlivých částí, které vytvářejí právní předpoklady pro využívání a přisvojování si užitečných vlastností půdy, a to jak na povrchu, tak i nad a pod ním. Naopak v oblasti životního prostředí, tedy ochrany půdy jakožto složky životního prostředí, jsou rozhodující užitečné vlastnosti hmotného substrátu Země, a to především svrchní úrodné vrstvy, které je třeba chránit před jejich zhoršením v co nejširší

---

¹ § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění.

² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Definice půdy*. Citováno dne 26. 1. 2022, Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/definice_pudy/\\$FILE/OOHPP-Definice_pudy-20080820.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/definice_pudy/$FILE/OOHPP-Definice_pudy-20080820.pdf).

³ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 137.

⁴ § 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

⁵ § 3 zákona č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů.

míře. Zejména je poskytována ochrana půdě zemědělské a lesní, které jsou považovány za nejvýznamnější druhy půdy.^{6, 7, 8, 9}

Podstatným znakem půdy je i schopnost plnit její funkce. Těmito základními funkcemi jsou zejména funkce ekonomická a ekologická. Ve smyslu těchto funkcí na půdu pohlížíme jednak jako na výrobní faktor v zemědělství a lesnictví, základní článek potravinového řetězce a zdroj nerostných surovin (ekonomická funkce). V ekologických souvislostech plní půda zřejmě nejpodstatnější úlohu, kterou je zajištění a zprostředkování existence mnoha živočichů a půdních organismů spolu s možnostmi pro růst rostlin.¹⁰ „Půda je prostorem pro retenci a akumulaci vody a napomáhá i jejímu koloběhu v přírodě. Pohlcuje sluneční energii, ukládá se v ní uhlík, je zásobárnou nerostů a minerálů.“¹¹ Ve své ekologické funkci je půda taktéž podstatná pro její spojení s ostatními složkami životního prostředí.¹²

Tato práce se zaměřuje na ochranu zemědělské půdy z hlediska ochrany kvality i kvantity. Z tohoto důvodu je nezbytné zmínit definici pojmu zemědělský půdní fond a jeho právní úpravu.

1.2. Zemědělský půdní fond

Pojem *zemědělský půdní fond* (dále jen jako „ZPF“) je vymezen v ustanovení § 1 ZoZPF, kde je dále rozdělen na pozemky zemědělsky obhospodařované¹³ a pozemky, které byly a mají být nadále zemědělsky obhospodařované, ale dočasně obdělávané nejsou. Tyto druhy půdy označuje zákon souhrnně jako *zemědělskou půdu*. Další části, kterými je ZPF tvořen, jsou rybníky s chovem ryb nebo vodní drůbeže a nezemědělská půda zajišťující zemědělskou výrobu, jako jsou polní cesty, pozemky se zařízením důležitým pro polní závlahy, závlahové vodní nádrže, odvodňovací příkopy,

---

⁶SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ. *Tematická strategie pro ochranu půdy SEK(2006)620 SEK(2006)1165/* KOM/2006/0231.* Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231>.

⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 281.

⁸ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí*. Beroun: IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9., str. 117-118.

⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 33-34.

¹⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 281.

¹¹ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí*. Beroun: IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9., str. 118.

¹² Tyto složky jsou vymezeny v § 2 zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění, a jsou jimi mimo jiné zejména: ovzduší, voda, horniny, organismy, ekosystémy a energie.

¹³ Součástí zemědělsky obhospodařovaných pozemků jsou orné půdy, chmelnice, vinice, zahrady, ovocné sady a trvalé travní porosty.

hráze, které slouží k ochraně před zamokřením nebo zátopou, technická opatření bránící erozi a další nezemědělská půda, která je potřebná k zajišťování zemědělské výroby.¹⁴

Pokud vyvstanou pochybnosti o tom, zda je konkrétní půda součástí ZPF, rozhodne o tom orgán ZPF, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.¹⁵ Nejvyšší správní soud ve svém usnesení vymezil, že uvedené rozhodnutí je rozhodnutím podle § 65 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen jako „SŘS“), tedy jde o klasické rozhodnutí přezkoumatelné ve správním soudnictví, a nikoliv rozhodnutí předběžné povahy ve smyslu ustanovení § 70 písm. b) SŘS, jež naopak představuje kompetenční výlukou z přezkumu správních soudů.^{16, 17}

Zákonodárce stanoví, že ZPF je „základním přírodním bohatstvím naší země, nenahraditelným výrobním prostředkem umožňujícím zemědělskou výrobu a je jednou z hlavních složek životního prostředí.“¹⁸ Prostřednictvím zajištění ochrany ZPF, jeho zvelebováním a rozumným užíváním je taktéž zajišťována ochrana a zlepšování životního prostředí jako celku. Ochrana záleží ve vázanosti ZPF k využití pro zemědělské účely a dochází k ní taktéž pomocí právní úpravy územně plánovací činnosti, při zpracování návrhů na stanovení dobývacích prostorů, při stavební, těžební a průmyslové činnosti a při geologickém průzkumu.¹⁹

V roce 2021 byla Českým úřadem zeměměřičským a katastrálním vydána Statistická ročenka, která byla sestavena ke konci roku 2020, obsahující souhrnné přehledy o ZPF z údajů katastru nemovitostí ČR. Z těchto údajů vyplývá, že celková rozloha zemědělských pozemků činí 4 200 204 ha, což ztělesňuje 53,25 procent celkové rozlohy České republiky. Ze zmíněné rozlohy poté náleží nejvíce orné půdě – 2 931 713 ha, tedy 37,17 procent celkové rozlohy České republiky.²⁰ Stojí za to poukázat na fakt, že od roku 1966 do současnosti dochází k postupnému úbytku zemědělské půdy, a to především orné půdy.

Stejně jako v případě jiných složek životního prostředí a taktéž dalších druhů půd, je cílem právní úpravy ZPF zajistit účinnou ochranu zemědělské půdy. Zvláště zamezit vzniku

¹⁴ §1 odst. 2 a 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁵ § 1 odst. 4, § 13 odst. 1 písm. a), § 15 písm. a) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

¹⁶ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2009, č.j. 1 As 89/2008-80.

¹⁷ KÜCHLEROVÁ, Martina. *Rozhodnutí předběžné povahy jako kompetenční výlukou v soudním řádu správním*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-247-9, str. 94.

¹⁸ § 1 odst. 1 zákona č. 334 /1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu

¹⁹ HENDRYCH, Dušan. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

²⁰ ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘIČSKÝ A KATASTRÁLNÍ. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, 2021. ISBN 978-80-88197-21-8. Dostupné z: https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenka_pudniho_fondu_2021.aspx.

či odstraňovat příčiny ohrožení, které jsou představovány především nadbytečnou ztrátou celkové plochy zemědělské půdy v důsledku záborů a zhoršováním kvality úrodné půdy. Tato ohrožení mohou být představována kromě jiného užíváním úrodné zemědělské půdy ke stavebním účelům, čemuž se bude tato práce věnovat v následujících kapitolách, či užíváním nevyhovujících chemických hnojiv a jiných přípravků při hospodaření na půdě.^{21, 22} Damohorský M. uvádí, že „V České republice dochází denně k záboru v průměru kolem 11 ha zemědělské půdy.²³ Při udržení tohoto trendu by zemědělská půda v České republice prakticky zmizela ještě v průběhu tohoto tisíciletí.“²⁴

Důležité je tedy zabránit či alespoň snižovat úbytky zemědělské půdy v co nejširší míře a směřovat tyto úbytky do míst, kde se nedotknou znatelným způsobem životního prostředí a provozu zemědělské výroby a zajistit možnosti, aby se zemědělské pozemky dočasně odňaté či dočasně nevyužívané mohly opět užívat k zemědělské výrobě. V neposlední řadě zachovávat úrodnost půdy a zamezovat jejímu znečištění a ztrát především v úrovni úrodné vrstvy půdy.²⁵

1.3. Prameny právní úpravy ochrany půdy a ZPF

1.3.1. Ochrana půdy na mezinárodní úrovni

Ochrana půdy je globálním problémem spočívajícím ve všeobecné degradaci půd po celém světě. Ke znehodnocování a snižování množství půdy dochází různými způsoby a v různém měřítku. I přes tento fakt je však právní úprava na mezinárodní úrovni i na poli Evropské Unie dosti vzácná a ojedinělá. Důvodem je právní vázanost této problematiky na pozemky, které se nacházejí výlučně či převážně na území suverénních států.^{26, 27}

Mezinárodní právo se zabývá těmi nejzávažnějšími problémy zasahujícími celou planetu Zemi, jeho pozornost náleží zejména ochraně před deforestací, desertifikací a úbytku biologické rozmanitosti. V souvislosti s bojem proti výše uvedenému vznikla z podnětu

---

²¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 286.

²² DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 34.

²³ Údaj vychází z dat Ministerstva zemědělství za období let 1999 až 2017.

²⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 34.

²⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 287.

²⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 282.

²⁷ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí*. Beroun: IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9., str. 117-118.

Konference OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru v roce 1992 Úmluva o boji proti desertifikaci v zemích trpících velkým suchem anebo desertifikací, zejména v Africe.²⁸ Další mezinárodní úmluvu pak představuje Úmluva o biologické rozmanitosti a ochrana biodiverzity,²⁹ která byla taktéž poprvé vystavena k podpisu na již zmíněné Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru a která si klade za cíl chránit biologickou rozmanitost, využívat její složky udržitelným způsobem a spravedlivě a rovnoměrně rozdělovat přínosy plynoucí z využívání genetických zdrojů. Významný krok vpřed ochraně půdy se udál roku 2015, kdy byl Organizací spojených národů vyhlášen Mezinárodní rok půdy, který spočíval nikoli na závazném aktivním chování jednotlivých států světa, nýbrž jeho cílem bylo zvýšit povědomí lidstva o významu půdy.^{30, 31, 32}

1.3.2. Ochrana půdy na úrovni Evropské Unie

V okamžiku, kdy Česká republika dne 1. května 2004 vstoupila do Evropské Unie (dále jen jako „EU“), se pro ni staly unijní právní předpisy právně závazné. V oblasti práva životního prostředí, tedy i v oblasti ochrany půdy, se uplatní tzv. sdílená pravomoc členských států a EU.³³ Členské státy mohou vykonávat svou pravomoc v rozsahu, v jakém ji nevykonala EU nebo v jakém se rozhodla svou pravomoc přestat vykonávat. Právní předpisy členských států musí však stále být v souladu s předpisy unijními. I z důvodu existence sdílené pravomoci pochází většina vnitrostátní legislativy v této oblasti z právě právních předpisů EU, a to především z nutnosti sjednotit environmentální standardy v podmínkách jednotného trhu EU.^{34, 35}

---

²⁸ SDĚLENÍ č. 53/2002 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizaci spojených národů o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe. Dostupné z:

[https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_osn_o_boji_proti_desertifikaci_afrika/\\$FILE/OMV-cesky_tex_umluvy-20081509.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/umluva_osn_o_boji_proti_desertifikaci_afrika/$FILE/OMV-cesky_tex_umluvy-20081509.pdf).

²⁹ SDĚLENÍ č. 134/199 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21993A1213\(01\)&qid=1619793270100&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:21993A1213(01)&qid=1619793270100&from=EN).

³⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 283.

³¹ ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí*. Beroun: IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9., str. 119-120.

³² DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 35.

³³ Dle čl. 4 odst. 2 písm. e) Smlouvy o fungování Evropské Unie. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=FI>.

³⁴ JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8366-0.

³⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *ČR a Evropská Unie*. Citováno dne 27. 1. 2022. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/cr_eu.

I přes rozsáhlé činnosti, které v konečném důsledku spočívají na půdě, nebyl dosud přijat žádný právní předpis týkající se její ochrany. Evropská komise věnovala řadu let přípravě směrnice o půdě, která by cílila zejména na preventivní opatření vyžadující, aby členské státy bránily degradaci půdy. Zmíněná směrnice měla obsahovat taktéž opatření pro sanaci zamořených oblastí nebo obnovení jednotlivých funkcí půdy snížených v důsledku eroze, úbytku organické hmoty, utužování, zasolování a sesuvů. Proces přijetí směrnice se zastavil na půdě Rady EU, kde pro neshody členských států návrh směrnice přijat nebyl a roku 2014 byl stažen jako bezpředmětný.^{36, 37}

Jistým důležitým politickým krokem posledních let se stala Tematická strategie Evropské komise pro ochranu půdy z roku 2006, která se zaměřuje na ochranu půdy jakožto prvku udržitelného rozvoje. Cílí na předcházení degradace půdy a jejího zabránění, znečištění, erozi a vzniku pouští. Šestý akční program na období let 2002-2010,³⁸ který předpokládal přijetí výše zmíněné Tematické strategie, měl být jakýmsi podnětem k vytvoření společného evropského rámce.^{39, 40}

Sekundárním právem EU je poté chráněna kvalita půdy coby složky životního prostředí, tedy především ochrana přírody a biologické rozmanitosti,⁴¹ a zajištění ekologického zemědělství.^{42, 43}

Jak uvádí M. Damohorský „*Problematika ochrany zejména rozlohy zemědělské půdy či právní vztahy k pozemkům jsou s přihlédnutím k principu subsidiarity⁴⁴ předmětem právních řádů jednotlivých členských států.*“⁴⁵

---

³⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 35.

³⁷ EVROPSKÁ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Půda*. Citováno dne 27. 1. 2022. Dostupné z <https://www.eea.europa.eu/cs/themes/soil>.

³⁸ ŠESTÝ AKČNÍ PROGRAM PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ. Citováno 27. 1. 2022. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A128027>.

³⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 283.

⁴⁰ EVROPSKÁ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ, *Půda*. Citováno dne 27. 1. 2022. Dostupné z <https://www.eea.europa.eu/cs/themes/soil>.

⁴¹ Směrnice Rady 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/cs/TXT/?uri=CELEX:31992L0043>.

⁴² Nařízení Rady č. 834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A32007R0834>.

⁴³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7., str. 297.

⁴⁴ Tento princip spočívá v přijímání rozhodnutí co nejbližší občanům.

⁴⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 284.

1.3.3. České prameny právní úpravy ochrany půdy

Jak již bylo řečeno výše při vymezení charakteristiky pojmu *půda*, v České republice není ani jeden právní předpis, který by sám poskytoval komplexní právní úpravu půdy.

Ochrana půdě je poskytována taktéž prostřednictvím ochrany životního prostředí, a to již ústavním zákonem č. 1/1993 Sb., Ústava ČR (dále jen jako „Ústava“) a usnesením předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základní práv a svobod (dále jen jako „LZPS“), tedy základními právními předpisy České republiky.

Čl. 7 Ústavy stanovuje povinnost státu šetrně využívat přírodní zdroje, čímž půda bezesporu je, a chránit přírodní bohatství. Na tento článek poté přímo navazují ustanovení čl. 11 a čl. 35 LZPS, a to jak v rovině garance práv, tak jejich omezení.⁴⁶

Čl. 11 odst. 3 LZPS zní: *„Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“* Z tohoto vyvěrá povinnost vlastníka nepoškozovat životní prostředí nad meze stanovené zákonem za podmínek Listiny.

Čl. 11 odst. 4 LZPS se týká vyvlastnění a omezení vlastnického práva, kdy *„Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“* Z obou zmíněných odstavců čl. 11 vyplývá nutnost prováděcího zákona, jež stanoví další podmínky výkonu těchto práv a povinností.

Čl. 35 LZPS se naopak týká práva na příznivé životní prostředí a na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů. Stanovuje též povinnost neohrožovat a nepoškozovat životní prostředí, přírodní zdroje, druhové bohatství přírody a kulturní památky nad míru stanovenou zákonem, a to při výkonu svých práv.

Vzhledem k tomu, že je půda jednou ze složek životního prostředí, které vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem dalšího vývoje, uplatní se na ní taktéž zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí (dále jen jako „ZoŽP“).

České prameny právní úpravy ochrany půdy se soustředí především na ochranu ekologicky nejvhodnějších druhů půdy, tedy půdy zemědělské a lesní. Tyto prameny představují první skupinu právních předpisů vázaných na půdu – tzv. složkové právní předpisy s úzkou vazbou na ochranu půdy. Jsou jimi zejména ZoZPF a LesZ, který plní funkci základního pramene v případě ochrany lesních pozemků.⁴⁷

⁴⁶ Přímou návaznost článků dovedl Ústavní soud v nálezu ze dne 15. 3. 2016, pod sp. zn. Pl. ÚS 30/15.

⁴⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7., str. 294-295.

Další skupina pramenů chrání jak půdu, tak i ostatní složky životního prostředí. Jsou jimi vytvářeny předpoklady a stanoveny podmínky pro využití území tak, aby to bylo stále ekologicky únosné. Těmito právními předpisy jsou zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (dále jen jako „StavZ“), kterému se bude práce více věnovat v následujících kapitolách a zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí (dále jen jako „ZoEIA“), který se týká posuzování vlivů na životní prostředí a veřejné zdraví a obsahuje spíše průřezové nástroje ochrany. Dalším právním předpisem je poté zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech (dále jen jako „PozZ“), kterým dochází ve veřejném zájmu prostorově a funkčně k uspořádání pozemků, jejich scelování nebo dělení a jimž se stanoví působnost Státního pozemkového úřadu.⁴⁸

Poslední skupina zahrnuje složkové právní předpisy s vazbou na půdu, které půdu chrání zprostředkovaně spolu s jinými složkami životního prostředí. Do této skupiny spadá zejména zákon č. 254/2001 Sb., o vodách (dále jen jako „VodZ“), který se zaměřuje na ochranu kvality vod, zákon č. 144/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny (dále jen jako „ZoPŘK“) a zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství, tzv. horní zákon (dále jen jako „HorZ“).⁴⁹

1.3.4 Prameny právní úpravy ZPF

Současným stěžejním pramenem právní úpravy ZPF je ZoZPF, který navazuje na předchozí právní předpisy, v průběhu let prošel určitými změnami a nyní se podstatně více zaměřuje na ekologické funkce půdy.

Jakýmsi prvním pramenem bylo vládní nařízení č. 55/1951 Sb., které kladlo důraz na rozšíření orné půdy a její zajištění pro zemědělskou výrobu.⁵⁰ Zákon, který však jako první vymezil pojem ZPF, byl však přijat v roce 1959. Později byl nahrazen zákonem č. 53/1966 Sb., a to především z důvodu nedostatečnosti právní úpravy, co se týkalo ubývání zemědělské půdy.⁵¹

Na výše zmíněný základní pramen právní úpravy ZPF poté navazuje vyhláška č. 271/2019 Sb., o stanovení postupů k zajištění ochrany ZPF. Dalším podzákoným předpisem je vyhláška č. 424/2021 Sb., kterou se mění vyhláška č. 441/2013 Sb., k provedení

---

⁴⁸ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 285.

⁴⁹ Tamtéž

⁵⁰ Nařízení vlády č. 55/1951 Sb., o rozšíření plochy orné půdy a zajištění půdy pro zemědělskou výrobu.

⁵¹ K tomuto zákonu byl poté ještě přijat doplňující zákon č. 75/1976 Sb.

zákona o oceňování majetku (tzv. oceňovací vyhláška) či vyhláška oč. 48/2011 Sb., o stanovení tříd ochrany.⁵²

1.4. Zásady ochrany ZPF

Právní úprava si klade za cíl chránit kvalitu ZPF i jeho rozlohu. I přesto, že tedy dochází k odlišování těchto dvou úprav ochrany, jejich cíl je stále stejný. „*Ochrana rozlohy zdevastované, ale stále v evidenci formálně vedené zemědělské půdy, by se mýjela účinkem, stejně jako ochrana úrodné vrstvy, kterou by nebylo při výrazně zmenšující se ploše této půdy kam přemísťovat.*“⁵³

Podstatnou zásadou, na které stojí právní úprava ochrany ZPF, je zásada racionality. Tato zásada se zakládá na rozumném využívání ZPF, resp. na jeho udržování a/nebo zlepšování, a to jak z hlediska kvality, tak také kvantity.

Na tuto zásadu dále navazuje zásada priority, která je uvedena v ustanovení § 4 ZoZPF, spočívající na přednostním využívání nezemědělské půdy pro nezemědělské účely.⁵⁴ V případě, že má daný pozemek předpoklad pro užití k zemědělskému účelu, měl by být užit k němu.⁵⁵

Další zásadu představuje zásada legality stanovující nutnost splnit zákonem stanovené podmínky, proto, aby mohla být odňata půda ze ZPF. Taktéž musí být naplněn předpoklad nezbytnosti.

Zásada minimalizace zásahů je v ustanovení § 4 ZoZPF vyjádřena čtyřmi požadavky:

- co nejméně narušovat organizaci ZPF, hydrologické a odtokové poměry v území a síť zemědělských účelových komunikací,
- odnímat pouze nejnútnejší plochu ZPF,
- nejprve zkoumat investorův záměr umístit směrové a liniové stavby, zda nenaruší samotné obhospodařování ZPF,

---

⁵² PEKÁREK, Milan. *Pozemkové právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7750-8., str. 328.

⁵³ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5., str. 205.

⁵⁴ Zákon tuto zásadu rozvádí následovně: „*Pro nezemědělské účely je nutno použít především nezemědělskou půdu, nezastavěné a nedostatečně využitě pozemky v zastavěném území nebo na nezastavěných plochách stavebních pozemků staveb mimo tato území, stavební proluky a plochy získané zbořením přežilých budov a zařízení.*“

⁵⁵ PEKÁREK, Milan. *Pozemkové právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7750-8., str. 329.

- investoři mají povinnost při umístování stavby řídit se tak, aby nedocházelo k velkým ztrátám na ZPF a mají povinnost zhodnotit, jak se navrhované řešení dotkne ZPF.⁵⁶

Po ukončení nezemědělské činnosti je stanovena povinnost provést určité úpravy, aby mohlo následně dojít k rekultivaci a půda tak mohla plnit své primární funkce. Tato povinnost vychází ze zásady následné rekultivace a souvisí s dočasným odnětím pozemků pro nezemědělské účely.

Dále se jedná o principy, které jsou vymezeny právní vědou a jejichž základem je pojetí ZPF jakožto složky životního prostředí. Jsou jimi zejména princip trojrozměrnosti, princip ochrany ekologických funkcí půdy a princip prevence.⁵⁷

---

⁵⁶ RADA, Tomáš. *Odnětí pozemků ze zemědělského půdního fondu pro stavební účely po poslední novelizaci*, Právní rozhledy 6/2011, str. 202.

⁵⁷ PEKÁREK, Milan. *Pozemkové právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7750-8., str. 329.

2. Kvalitativní ochrana

Právní úprava ochrany kvality ZPF spočívá zejména v zakotvení účinných právních nástrojů, jejichž prostřednictvím je předcházeno zhoršujícím se stavům kvality půdy, a je tak nadále zachována možnost užívat půdu, zejména její úrodnou vrstvu, k předpokládanému účelu a zároveň je půda schopna plnit své funkce.

Zhoršování kvality půdy nazýváme degradací. Jedná se o závažný stav, v jehož důsledku dochází ke ztrátě či poklesu úrodnosti půdy. „*Degradace půd je člověkem způsobený jev snižující stávající či budoucí schopnost půdy podporovat život. Poškození půdy je ztráta jedno nebo více funkcí půdy.*“⁵⁸ Celkovou ztrátu půdy v České republice lze vyjádřit výši minimálně 4,3 miliardami Kč ročně, což představuje maximální ztrátu půdy vypočtenou zhruba na 21 milionů tun ornice za rok.⁵⁹ Nejzávažnější degradaci pak představuje zábor půdy, který znamená trvalou ztrátu půdy. Záborům zemědělské půdy se bude více věnovat kapitola 3.

Degradace půdy může být představována různými formami, přičemž každá z těchto forem je nežádoucí a představuje celosvětový problém v oblasti životního prostředí. Těmito formami jsou desertifikace neboli šíření pouští, deforestace představující odlesňování, eroze a kontaminace půdy.⁶⁰ Pro účely této práce se budeme níže zabývat erozí,⁶¹ kde se rozlišují dva základní typy, a to eroze vodní a větrná, jelikož se jedná o nejzávažnější problém v České republice především oblasti zemědělství.

Základní právní předpis, tedy zákon o ochraně ZPF, nevěnuje ochraně kvality takovou pozornost jako je tomu v případě plošné ochrany ZPF, jelikož k největším zásahům do ZPF dochází v důsledku odnímání zemědělské půdy ke stavebním účelům, což činí z této problematiky prioritu. K ochraně kvality půdy tak dochází i prostřednictvím jiných právních předpisů, kdy stěžejním je zákon o hnojivech⁶² upravující používání hnojiv a pomocných látek a ZoPŘK,⁶³ který při své aplikaci velmi často dopadá, ať už přímo či nepřímo,

---

⁵⁸ MENDELOVA UNIVERZITA, AGRONOMICKÁ FAKULTA, PORTÁL E-LEARNINGOVÝCH PREZENTACÍ. *Význam půdních mikroorganismů pro produkční a mimoprodukční funkce půdy*. Citováno dne 31. 1. 2022, Dostupné z http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty2/vseo/print.php?page=3976&typ=html. In: BORŮVKA, Luboš. *Úprava degradovaných půd*, 2009.

⁵⁹ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Degradace půd*. Citováno dne 1. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/puda/ochrana-pudy-a-krajiny/degradace-pud/vodni-eroze-pudy/>.

⁶⁰ Kontaminace představuje znečištění půdy, které je zapříčiněno nežádoucím zvýšeným obsahem možných rizikových cizorodých látek.

⁶¹ V důsledku eroze dochází ke ztrátě o nejurodnější části půdy – ornici.

⁶² Zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd, ve znění pozdějších předpisů.

⁶³ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů.

na ochranu kvality půdy.⁶⁴ Další právní úpravu, jež se dotýká kvality ZPF, obsahují i jiné složkové zákony, jako jsou VodZ, zákon o odpadech⁶⁵ či zákon o rostlinolékařské péči.⁶⁶ Ze zmíněných právních předpisů se dovozují určitá základní pravidla pro hospodaření na zemědělské půdě, o čemž bude dále pojednáno více. K jistému posunu směrem k větší ochraně kvality ZPF došlo novelou ZoZPF v roce 2015, jejímž cílem bylo zajistit větší ochranu před poškozováním úrodné půdy a dalších funkcí půdy degradačními procesy, tedy především erozí, která spočívá na mechanismu rozrušení půdy a jejím následném odnosu, a kontaminací.⁶⁷ Stěžejním v oblasti ochrany kvality zemědělské půdy je stále ustanovení § 3, které se zmíněnou novelou rozšířilo o zásady ochrany kvality ZPF, které jsou vymezeny jednotlivými zákazy, dále o povinnosti vlastníků a jiných osob a taktéž jí byly stanoveny třídy ochrany ZPF.⁶⁸

2.1. Zásady ochrany kvality ZPF

Jakost zemědělské půdy, resp. její ochrana je zabezpečována především pomocí právní úpravy režimu hospodaření na zemědělské půdě, pod něhož řadíme i změny využití zemědělské půdy. Dalším nástrojem kvalitativní ochrany je určení povinností při provádění činností, které se pojí s odnímáním ze ZPF, tedy povinností provést skryvku úrodné vrstvy půdy, využít skrytou zeminu či provést rekultivaci, jednalo-li se o dočasné odnětí zemědělské půdy.⁶⁹

Jak již bylo uvedeno výše, stěžejním nástrojem ochrany kvality, je ustanovení § 3, které rámcově vymezuje zákazy a povinnosti při hospodaření na zemědělské půdě. Základní zásadou je zákaz znečišťovat zemědělskou půdu nad právem upravené přípustné limity, tzv. indikační hodnoty, které jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva životního prostředí č. 153/2016 Sb., o stanovení podrobností ochrany kvality zemědělské půdy. Tato vyhláška vymezuje i tzv. preventivní hodnoty, kdy v případě, že dojde k překročení stanovených preventivních hodnot,⁷⁰ je zakázáno používat upravené kaly a sedimenty či hnojiva a přípravky, které obsahují rizikovou látku nebo rizikový prvek. Zakotvením tohoto zákazu

⁶⁴ TKÁČIKOVÁ, Jana, Petr VACULÍK. *Kompetenční otázky v kvalitativní ochraně zemědělské půdy*. Acta Universitatis Brunensis – Iuridica No 442. Brno: Masarykova univerzita, 2012, str. 1-3.

⁶⁵ Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech.

⁶⁶ Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁷ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 229.

⁶⁸ Zákon č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 291.

⁷⁰ Jedná se o hodnoty, které určují maximální přípustnou hranici obsahů rizikových látek a rizikových prvků.

zákonodárce cílí na zabránění závadnosti potravin a krmiv pro zvířata. Jeho snahou je i zajistit zdraví lidí a zvířat při přímém kontaktu s půdou a zabránit negativnímu ovlivnění produkční schopnosti půdy.^{71, 72}

V případě, že dojde k porušení tohoto zákazu osobou, jenž je odpovědná za negativní následky hospodaření na půdě,⁷³ resp. osobou, která na půdě hospodář, uloží ji orgán ochrany ZPF opatření k nápravě zjištěného závadného stavu. Uložené opatření spočívá na zjištěném znečištění zemědělské půdy a může být představováno například uložením speciálních osevních postupů, případně i změny druhu pozemku.⁷⁴

Tento zákaz platí všeobecně na všechny subjekty, výjimku stanoví zákon pouze na používání látek a přípravků na zemědělské půdě, které je v souladu se zákonem č. 156/1998 Sb., o hnojivech, zákonem č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči či jiným zvláštním právním předpisem.⁷⁵

Další zásadou vymezenou v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) ZoZPF je zajišťována ochrana zemědělské půdy před erozí, kdy je zakotven zákaz ohrožovat zemědělskou půdu erozí, a to překračováním přípustné míry stanovenou prováděcím právním předpisem. Problematice erozí neboli degradačním procesům půdy se bude práce věnovat v následující podkapitole.

Poslední zásadou týkající se kvality zemědělské půdy uvedenou v ustanovení § 3 odst. 1 písm. d) ZoZPF je zákaz poškozovat fyzikální, chemické nebo biologické vlastnosti zemědělské půdy jejím zhutňováním, zamokřováním, vysoušením, překrýváním nebo narušováním erozí. Tento zákaz cílí na ochranu půdy i před dalšími degradačními procesy, přičemž musíme rozlišit skutkové stavy jednotlivých zákazů v případě eroze. Dle ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) ZoZPF je chráněna zemědělská půda již před samotným ohrožením erozí a toto ustanovení tak plní spíše preventivní charakter. Naopak dojde-li k poškození významných vlastností zemědělské půdy vymezených v ustanovení § 3 odst. 1 písm. d) ZoZPF, bude zákaz porušen až tímto poškozením, tedy zde již dojde ke zhoršení kvality půdy následkem eroze, příp. jiných degradačních procesů.

O kvalitě zemědělské půdy jsou orgány ochrany ZPF povinni vést evidenci informací týkající se obsahu rizikových prvků a látek v této půdě, jejích fyzikálních, chemických

---

⁷¹ Těmito funkcemi jsou zejména fixace rostlin a jejich výživa, plochy pro hospodářství a stavebnictví a zdroj neobnovitelných surovin.

⁷² DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 37.

⁷³ Zákon užívá pojem *původce závadného stavu*.

⁷⁴ § 3c odst. 1 a 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

⁷⁵ § 3 odst. 1 písm. a) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

a biologických vlastnostech a míře jejího erozního ohrožení. Tato evidence informací o kvalitě zemědělské půdy je součástí registru půdy, tzv. LPIS,⁷⁶ vedeného dle zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství, avšak je vedená v její samostatné části. Registr půdy je geografický informační systém obsahující zejména údaje o využití zemědělské půdy, který byl poprvé spuštěn v březnu roku 2004. V této evidenci se tedy vedou údaje o skutečném užívání zemědělské půdy, kdežto v katastru nemovitostí⁷⁷ se evidují hranice pozemků vlastníků. Ustanovení § 3b odst. 3 ZoZPF vymezuje hlavní cíl a účel vedení evidence informací o kvalitě zemědělské půdy, kterým je neustálé hodnocení její kvality a vývoje a zjišťování nepříznivých změn zemědělské půdy. Dojde-li k překročení preventivních hodnot, jež je pojímáno jakožto nepříznivá změna, je dle ustanovení § 3b odst. 3 ZoZPF orgán ochrany ZPF povinen oznámit to příslušným správním orgánům,⁷⁸ určeným k těm, kterým chráněným zájmům.⁷⁹

2.2. Ochrana zemědělské půdy před erozí

Pokud bychom se měli zabývat těmi nejzávažnějšími problémy ochrany ZPF v České republice, budeme cílit nejen na problematiku záborů zemědělské půdy pro nezemědělské účely, ale taktéž na problémy eroze půdy. K erozi dochází přirozeně působením přírodních vlivů, avšak i přes tuto skutečnost může být působení eroze, a často také je, zesilováno neohleduplným zásahem člověka a mnohdy je jím přímo vyvoláno. Důsledky eroze mají mimo vlivu na životní prostředí i velký nepříznivý dopad na oblast společenských vztahů, jelikož znehodnocená půda není schopna plnit své funkce, a tudíž je zákonodárcem zakotvena povinnost minimalizovat ji.⁸⁰ Zpravidla rozlišujeme dva typy eroze, jsou jimi eroze větrná a eroze vodní. Vodní eroze je hlediska svého častějšího výskytu a rozsáhlosti v České republice mnohem významnější.^{81, 82}

---

⁷⁶ Land Parcel Information System.

⁷⁷ Katastr nemovitostí je veřejný seznam, který obsahuje údaje o nemovitých věcech vymezených zákonem č. 256/2013 Sb., katastrální zákon.

⁷⁸ Jde-li o ochranu zdravotní nezávadnosti potravin je tímto orgánem Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Státní veterinární správě je povinen oznámit překročení indikačních hodnot v případě ochrany zdravotní nezávadnosti krmiv či z důvodu ochrany zdraví zvířat (zde i vlastníkovu pozemku). Při vztahu k veřejnému zdraví je oznamovací povinnost splněna oznámením vlastníkovu pozemku a krajské hygienické stanici.

⁷⁹ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *O aplikaci Registru půdy*. Citováno dne 6. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/farmar/LPIS/>.

⁸⁰ § 3 odst. 1 písm. b) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

⁸¹ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 229-230.

⁸² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 282.

Ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) ZoZPF stanovuje zákaz ohrožovat zemědělskou půdu erozí nad míru přípustnou, kterou i v tomto případě stanoví prováděcí právní předpis. Při erozním ohrožení půdy náleží původci závadného stavu volba způsobu provedení nápravy, přičemž může zvolit jen některý ze způsobů vymezených v prováděcím právním předpise. Do účinnosti vyhlášky č. 240/2021 Sb., o ochraně zemědělské půdy před erozí (tzv. protierozní vyhláška), tedy do 1. 7. 2021, neexistoval v právní úpravě účinný a funkční nástroj ochrany půdy proti erozi, resp. neexistoval žádný prováděcí předpis, ač byl od novely ZoZPF v roce 2015 předpokládán.⁸³ Předmětem protierozní vyhlášky je ochrana půdy před vodní erozí, avšak zakotvená opatření mohou působit i na zvýšení odolnosti půdy proti větrné erozi.^{84, 85} Ochrana před větrnou erozí však není tímto dostatečná.

R. Brabec, bývalý ministr životního prostředí uvedl, že „*Protierozní vyhláška je dlouho diskutovaným kompromisem se zemědělci i akademiky, který přispěje k ochraně jedné z našich nejcennějších komodit – zemědělské půdy, ale zároveň nezpůsobí byrokratické problémy a významnou zátěž zemědělcům a orgánům státní správy.*“⁸⁶ Se samotným návrhem vyhlášky, představeným v polovině března 2021, akademická obec, ochránci přírody ani obce nesouhlasily, a to pro její nedostatečnou ochranu, která cílí pouze na vodní erozi a určitou ztrátu půdy vyvolanou erozí toleruje. Klíčové je erozi předcházet, což vychází i ze zákazu ohrožovat zemědělskou půdu erozí, vyhláška naopak postrádá preventivní charakter, který by zajišťoval náležitou a účinnou ochranu půdy před erozí.

Vyhláška v první řadě vůbec neřeší první eroze a nijak je netrestá,⁸⁷ ale naopak v podstatě dovoluje, což není ani v souladu se zmiňovaným zákazem obsaženým v ZoZPF a taktéž tím dochází k posunutí projevu účinků vyhlášky nejdříve až na roky 2023 až 2024. Až pokud budou opakovány erozních situace, dojde k jejich řešení. Ke sledování a hlášení ploch, na nichž se eroze vyskytuje, slouží Monitoring eroze.⁸⁸ Erozní událost může být nahlášena kýmkoli, a to ideálně pověřenému pracovníkovi Státního pozemkového úřadu, který prověří, zda se na daném místě skutečně eroze vyskytuje, a následně ji zapíše

---

⁸³ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 37-38.

⁸⁴ Roční náklady na odstranění škod, které způsobila větrná eroze, činí odhadem asi 10 % škod, které byly způsobeny erozí vodní.

⁸⁵ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Další krok k ochraně půdy v ČR: Začíná platit protierozní vyhláška.* Citováno dne 3. 2. 2022. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/news_20210630.

⁸⁶ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Další krok k ochraně půdy v ČR: Začíná platit protierozní vyhláška.* Citováno dne 3. 2. 2022. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/news_20210630. In: BRABEC, Richard, bývalý ministr životního prostředí.

⁸⁷ Trestány budou až erozní situace opakované a nahlášené.

⁸⁸ VÝZKUMNÝ ÚSTAV MELIORACÍ A OCHRANY PŮDY, v.v.i. *Monitoring eroze.* Dostupné z: <https://me.vumop.cz/>.

do Monitoringu eroze. První záznamy, resp. první erozní události, jsou pro zemědělce pouze výstrahou, aby přizpůsobil své zemědělství tomuto závadnému stavu, až po opakovaných výskytech eroze na sledovaných plochách dojde k řešení situace a budou přijata opatření, které již mají závadný stav odstranit. Vyhláška rozlišuje tři typy protierozních opatření,⁸⁹ tedy organizační (např. pásové střídání plodin), agrotechnická (např. vrstevnicové obdělávání či podkryvání) a technická opatření (např. příkopy, průlehy, polní cesty s protierozní funkcí, ochranné hrázky či nádrže nebo terasy). Jak již bylo zmíněno výše, volba způsobu provedení nápravy náleží původci závadného stavu a orgán ochrany ZPF nemá pravomoc uložit původci nápravná opatření, pokud dojde k ohrožení půdy erozí. Právní úprava je tedy stále nedostatečnou.^{90, 91, 92}

Přípustnou míru erozního ohrožení půdy definuje Ministerstvo životního prostředí jako přípustnou ztrátu zemědělské půdy vyjádřenou v tunách na 1 ha za 1 rok vztaženou k hloubce půdy. Tato přípustná ztráta je poté stanovena v příloze č. 1 protierozní vyhlášky.⁹³

2.3 Regulace způsobů hospodaření na zemědělské půdě

Zemědělský svaz České republiky, který naopak návrh protierozní vyhlášky podpořil, upozornil i na další nástroje ochrany půdy, kterými jsou rovněž zásady dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy (DZES), jejichž dodržování je nutné pro následné vyplácení přímých podpor a jiných zemědělských dotací.⁹⁴ Tyto zásady však nepůsobí jako přímé právní povinnosti zakotvené ve formě zákazů či příkazů, ale je ponecháno na vůli samotným zemědělcům, zda je budou dodržovat. Zemědělci jsou tak při svém rozhodování o dodržování daných zásad vedeni pouze možností vyplácení jim protihodnoty v podobě dotací.⁹⁵ Poněkud rozpornou skutečností je však možnost částečné výplaty i v případě nepodřízení se zmíněným zásadám DZES. Jak uvádí M. Franková „*Na tomto místě je potřeba zdůraznit, že neplnění jednotlivých požadavků pravidel podmíněnosti v řadě případů vede pouze ke snížení dotace,*

---

⁸⁹ § 7 vyhlášky č. 240/2021 Sb., o ochraně zemědělské půdy před erozí.

⁹⁰ MIKLÍK, Aleš, EKOLIST.CZ, *Hnutí DUHA: Protierozní vyhláška legalizuje erozi. Brabcův rezort obešel akademiky, ochranáře i obce.* Citováno 3. 2. 2022. Dostupné z <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/protierozni-vyhlaska-legalizuje-erozi-brabcuv-rezort-obesel-akademiky-ochranare-i-obce>.

⁹¹ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 37.

⁹² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Další krok k ochraně půdy v ČR: Začíná platit protierozní vyhláška.* Citováno dne 3. 2. 2022. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/news_20210630.

⁹³ Vyhláška rozlišuje 3 kategorie půdy, přičemž nejvyšší přípustná míra erozního ohrožení je stanovena na 9 ha za rok.

⁹⁴ KOVAŘÍKOVÁ, Zdeňka, EKOLIST.CZ. *Navržená protierozní vyhláška je dobrý kompromis, uvádí Zemědělský svaz.* Citováno dne 3. 2. 2022. Dostupné z <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/zemedelsky-svaz-navrzenou-protierozni-vyhlasiku-podporuje>.

⁹⁵ Jedná se tedy pouze o nepřímý ekonomický nástroj ochrany.

nikoli k jejímu neposkytnutí.“⁹⁶ Stávající právní úprava hospodaření na půdě je tak nedostačující, a to právě z důvodu absence zakotvení přímých povinností, nikoli vázaných na vůli zemědělců.

Standarty DZES si členské státy definují samostatně, přičemž se řídí přílohou č. II nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013, která stanovuje tematické okruhy, těmi jsou voda, půda a zásoby uhlíku, krajina, minimální úroveň péče. Zásady dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy jsou v České republice provedeny nařízením vlády č. 48/2017 Sb., o stanovení požadavků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti⁹⁷ a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor, jenž ve svých čtyřech přílohách vymezuje konkrétních sedm standardů. Jednotlivé standardy jsou představovány stanovením podmínek týkajících se ochranných pasů podél vodních toků, zavlažovacích soustav, ochrany podzemních vod před znečištěním, minimálního pokryvu půdy, minimální úrovně obhospodařování půdy, aby docházelo k omezování eroze, dále zachování úrovně organických složek půdy, zahrnující i zákaz vypalování strnišť, zachování krajinných prvků a opatření proti invazivním druhům rostlin.^{98, 99}

S účinností k začátku roku 2021 byla přijata nová povinnost v rámci standardů DZES, která změnila pravidla tak pro hospodaření na zemědělské půdě, když podstatně omezila osevní plochu pro pěstování jedné plodiny maximálně na 30 ha. Bude-li se jedna plodina, resp. plocha monokultury, vyskytovat na více než 30 ha, mají zemědělci povinnost oddělit tyto plochy ochranným pásem. Cílem omezení osevní plochy je zlepšení stavu ZPF a taktéž schopnosti zadržovat vodu v krajině.¹⁰⁰ Dle B. Šarapatky je však nutné přijmout komplexnější adaptační opatření, a to i když v důsledku zmenšení ploch polí k určitému zvýšení diverzity krajiny dojde. „*Máme zjednodušené osevní postupy, ve kterých se točí čtyři plodiny. Není*

---

⁹⁶ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 38.

⁹⁷ Pojem podmíněnost nám v tomto kontextu vymezuje souvislost mezi dodržováním standardů hospodaření a ujných podpor za to vyplácených.

⁹⁸ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Shrnutí informací k podmínkám standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy DZES.* Citováno dne 15. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/kontroly-podminenosti-cross-compliance/dobry-zemedelsky-a-environmentalni-stav/shrnuti-informaci-k-podminkam-standardu.html>.

⁹⁹ ÚSTAV PRO HOSPODÁŘSKOU ÚPRAVU LESŮ BRANDÝS NAD LABEM. *Dobrý zemědělský a environmentální stav půdy (DZES).* Citováno dne 15. 2. 2021. Dostupné z <http://www.uhul.cz/images/poradenstvi/DZAESP19.pdf>.

¹⁰⁰ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Česká pole se zásadně změní. Podle nových pravidel už nebude možné pěstovat jednu plodinu na ploše větší než 30 hektarů.* Citováno dne 15. 2. 2022. Dostupné z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2019_ceska-pole-se-zasadne-zmeni-podle-novych.html.

živočišná výroba a nepěstují se víceleté pícniny, které mají vododržný efekt a obohacují půdu o uhlík.“¹⁰¹

Prostřednictvím standardů DZES je zajištěno hospodaření na zemědělské půdě, jež je v souladu s ochranou životního prostředí. Tyto standardy jsou vázány nejen na poskytnutí plné výše přímých unijních podpor, ale také na některé podpory z Programu rozvoje venkova a podpor společné organizace trhu s vínem. Dodržování standardů DZES podléhá kontrole Státního zemědělského intervenčního fondu a Ústředního kontrolního a zkušebního ústavu, kdy je obhospodařovaná zemědělská půda, kterou je nutné evidovat v LPIS, na místě podrobena ověření svého skutečného aktuálního stavu.¹⁰²

Další limitem pro zemědělské hospodaření jsou však také obecné požadavky ZoZPF, který ve svém ustanovení § 3 odst. 4 stanoví povinnost vlastníka, nebo jiné oprávněné osoby, užívat nebo udržovat zemědělskou půdu v souladu s charakteristikou druhu pozemku.¹⁰³ Dále je ochrana zajišťována prostřednictvím ochrany jiných složek životního prostředí, zejména významná je regulace zemědělského hospodaření upravená ve VodZ, který stanovuje povinnost vlády přijmout a upravit v tzv. zranitelných oblastech způsoby hospodaření na pozemcích, které v těchto oblastech leží, a to tzv. akčním programem.¹⁰⁴ Tyto způsoby hospodaření spočívají v úpravě používání a skladování hnojiv a statkových hnojiv, střídání plodin či provádění protierozních opatření.

Výše uvedené bychom mohli shrnout tak, že ZoZPF obsahuje i v tomto případě mezeru, kdy sám přímo neupravuje závazné způsoby zemědělského hospodaření. Dle M. Frankové se můžeme domnívat, že je to důsledkem absence unijního práva. V případě VodZ, resp. hospodaření na pozemcích nacházejících se ve zranitelných oblastech, existuje Směrnice Rady 91/676/EHZ o ochraně vod před znečištěním způsobeném dusičnany ze zemědělských zdrojů (tzv. nitrátová směrnice), pro ochranu půdy však na poli EU neexistují závazná

---

¹⁰¹ ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, Naše voda. *Zmenšení polí pomůže v boji s erozí jen částečně, říká ekolog Šarapatka*. Citováno dne 15. 2. 2022. Dostupné z <https://www.nase-voda.cz/zmenseni-poli-pomuze-boji-erozi-jen-castečne-rika-ekolog-sarapatka/>. In: ŠARAPATKA, Bořivoj, vědec z katedry ekologie a životního prostředí Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého v Olomouci.

¹⁰² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy DZES (GAEC)*. Citováno dne 10. 4. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ochrana-pudy/eroze-pudy/gaec/?fullArticle=1>.

¹⁰³ Tedy v souladu s druhem pozemku a jeho charakteristikou tak, jak vymezuje zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí a vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí.

¹⁰⁴ § 33 odst. 2 zákona č. 254/2001, vodní zákon.

pravidla způsobu hospodaření.^{105, 106} Ochrana je zde poskytována pouze nepřímým nástrojem, o čemž bylo pojednáno výše.

2.4 Ochrana zemědělské půdy při používání sedimentů

Dalším nástrojem kvalitativní ochrany zemědělské půdy je souhlas vydávaný orgánem ochrany ZPF k tomu, aby mohly být sedimenty z rybníků, vodních nádrží a vodních toků použity na zemědělské půdě. Tato problematika je zákonodárcem upravena v ustanovení § 3a ZoZPF a možnost užití zmíněných sedimentů je dána pouze u zemědělské půdy na ploše orné půdy či trvalého travního porostu při jeho obnově, a to při dodržení podmínek a postupů, které stanoví zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech. Udělení souhlasu je podmíněno splněním dalších podmínek, kterými jsou jednak dodržení požadavků na kvalitativní vlastnosti sedimentů stanovené zvláštním právním předpisem¹⁰⁷ a dále nesmí dojít k poškození příznivých fyzikálních, biologických nebo chemických vlastností půdy při použití sedimentů.

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský uvádí, že „*Rozhodujícím ukazatelem pro tuto možnost využití sedimentů je míra kontaminace rizikovými prvky a organickými polutanty, důležitá je i „hnojivá“ hodnota sedimentů, tzn. zrnitostní složení, podíl organické hmoty, pH a obsah živin.*“¹⁰⁸ Na jedné straně mohou jmenované sedimenty sloužit jako hnojiva pro zemědělskou půdu, která by zlepšovala její schopnost zadržovat vodu, tedy jejich užitím by došlo k určitému obohacení půdy. Oproti tomu ale stojí hrozba obsahu různých cizorodých látek a předmětů, které kvalitu půdy snižují.¹⁰⁹

K udělení souhlasu s užitím sedimentů, resp. k posouzení žádosti o souhlas s jejich použitím, je potřeba připojit k žádosti i další doklady, z nichž vyplývá identifikace pozemku a údaj o kvalitě půdy, na níž mají být sedimenty použity, údaj o kvalitě, kvantitě a původů sedimentů, informace o způsobu vzorkování půd a sedimentů a o technologickém zpracování sedimentu před použitím, potvrzení z certifikované laboratoře o vhodnosti vzorku sedimentu a půdy, údaj o umístění mezideponie¹¹⁰ a také předpokládané datum zahájení použití sedimentů.¹¹¹ Nejedná-li se o žadatele, který je současně vlastníkem zemědělské půdy či jejím

¹⁰⁵ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 39.

¹⁰⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 152-153.

¹⁰⁷ Tímto je vyhláška č. 257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě.

¹⁰⁸ ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ. *Sledování rybníčních a říčních sedimentů*. Citováno dne 4. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/hnojiva-a-puda/bezpecnost-pudy/monitoring-vstupu-do-pudy/sledovani-rybnicnich-a-ricnich-sedimentu/>.

¹⁰⁹ Tamtéž.

¹¹⁰ Dočasné místo k uložení vykopané zeminy, jehož znalost je důležitá pro kontrolní činnost příslušného orgánu.

¹¹¹ § 3a odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

oprávněným uživatelem, je k žádosti nutné připojit i souhlasy těchto osob. Pokud nebudou splněny všechny náležitosti žádosti, které stanoví ZoZPF a zákon č. 500/2004 Sb., správní řád (dále jen jako „SŘ“), nebude souhlas s použitím sedimentů dán. Souhlas bude odepřen i v případě, že nebudou splněny požadavky na kvalitativní vlastnosti sedimentů. Orgán ochrany ZPF má pravomoc uložit žadateli zpracování ekotoxikologických testů, jestliže dospěje k podezření na výskyt rizikových prvků či látek v sedimentu, jež zmiňovaná vyhláška neuvádí. Prokáže-li se toxicita sedimentu, souhlas i v tomto případě nebude udělen.¹¹² Stejně jako v případě evidence informací o kvalitě zemědělské půdy, je i zde stanovena povinnost vést evidenci o použití sedimentů na zemědělské půdě., a to za použití registru půdy daného zákonem č. 252/1997 Sb., o zemědělství, tedy evidence v systému tzv. LPIS.^{113, 114}

Jak bylo řečeno výše, půda, která byla v důsledku degradačních vlivů ochuzena o své významné částice, zejména erozí, může být po použití sedimentů opět obohacena o cenný materiál, tedy o organické a anorganické zdroje, kterými poté dojde k obohacení půdy. Používání sedimentů tak představuje vhodný prostředek k ochraně kvality půdy, nejprve je ale nutné posoudit, zda sedimenty neobsahují rizikové látky, jež by kvalitu půdy ještě snížily.¹¹⁵

2.5 Změna druhu zemědělské půdy

K zajištění ochrany kvality zemědělské půdy jsou v ustanovení § 2 ZoZPF upraveny pravidla pro změnu využití zemědělské půdy. Jedná se o administrativně-právní nástroje chránící kvalitu ZPF prostřednictvím zakotvených režimů možných změn tak, aby nedocházelo k libovolnému nakládání se zemědělskou půdou. Z předmětného ustanovení vychází v zásadě tři režimy možnosti změny druhu zemědělské půdy, kdy rozhodující pro určení režimu je stávající a budoucí kultura pozemku.

Trvalý travní porost lze změnit na ornou půdu pouze se souhlasem orgánu ochrany ZPF,¹¹⁶ který bude udělen po zhodnocení fyzikálních nebo biologických vlastností zemědělské půdy a dále rizik jejího ohrožení erozí, a to včetně polohy údolnic a provedení

¹¹² § 3a odst. 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹¹³ § 3a odst. 4 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, 7. volební období, 2013-2017. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge2v6nbl5shu&rowIndex=0>.

¹¹⁵ BENEŠOVÁ, Libuše, HNAŤUKOVÁ, Petra, Ústav pro životní prostředí Univerzity Karlovy v Praze. *Možnosti použití dnových sedimentů do zemědělských půd*, EnviGroup, 2009. Citováno dne 5. 2. 2022. Dostupné z <https://www.envigroup.cz/aktualita-132.html>.

¹¹⁶ Tímto orgánem je dle ustanovení § 15 písm. b) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. obecní úřad obce s rozšířenou působností.

dalších opatření ke snížení těchto rizik. Potřeba souhlasu je zde vyžadována především z důvodu nejintenzivnější využitelnosti orné půdy v zemědělství a zároveň její nejzranitelnější povahy. Absence zakotvení takového souhlasu by mohla působit nenapravitelné škody na úrodné vrstvě půdy, především pak z důvodu působení vodní eroze na pozemcích, jež leží ve svažitém terénu či jeho okolí.¹¹⁷ Zakotvením vyšší ochrany před neuváženými změnami trvalých travních porostů na orné půdy jsou zajištěny důležité funkce půdy a zejména její úrodná vrstva. Jedná-li se však o záměry, které překračují rozsah 300 m², je kromě výše uvedeného souhlasu nutné vydat i územní rozhodnutí o změně využití území, příp. územní souhlas.^{118, 119, 120}

Druhý způsob změny druhu pozemku představuje taktéž změny uvnitř ZPF, ale na rozdíl od přechozího zde není zakotvena podmíněnost souhlasu orgánu ochrany ZPF ke změně. Provedení těchto ostatních změn podléhá pouze režimu StavZ, a tedy územnímu řízení o změně využití území. Příslušný stavební úřad posuzuje záměr žadatele a jeho soulad s územně plánovací dokumentací, cíli a úkoly územního plánování, obecnými požadavky na využití území a se stanovisky dotčených orgánů podle zvláštních předpisů.^{121, 122, 123}

Ke změně druhu pozemku náležejícího do ZPF může dojít i přirozeným způsobem v důsledku „*drobných pozvolných dlouhodobých posunů hranic pozemků náležejících do zemědělského půdního fondu, včetně přirozených posunů koryt vodních toků*“,¹²⁴ které zjistí katastrální úřady při novém mapování či Státní pozemkový úřad při řízení o pozemkových úpravách.¹²⁵

Uvedené režimy změn využití zemědělské půdy však nebrání orgánu ochrany ZPF uložit původci závadného stavu, tedy při porušení zásad ochrany ZPF, jehož důsledkem je ohrožení či zhoršení užitných vlastností půdy i jiných složek životního prostředí, opatření k nápravě spočívajícího právě v uložení povinnosti změnit druh pozemku.^{126, 127}

---

¹¹⁷ DROBNÍK, Jaroslav. *Základy pozemkového práva*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2010. ISBN 978-80-904209-8-4.

¹¹⁸ § 80 odst. 2 písm. e) a § 96 odst. 2 písm. d) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

¹¹⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 37.

¹²⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 293.

¹²¹ § 80 a 90 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

¹²² Rozhodnutí o změně využití území stanoví nový způsob užívání pozemku a podmínky jeho využití.

¹²³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 292-293.

¹²⁴ § 19 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 293.

¹²⁷ § 3c odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

3. Kvantitativní ochrana

Snad nejzávažnější degradační faktor představují záборы půdy, a to zejména záборы té nejkvalitnější půdy či záборы v rovinatých územích v zázemí měst. V důsledku záborů dochází často k trvalé ztrátě půdy, tím pádem i ke zničení všech jejích funkcí. Ještě závažnější problémy způsobuje zastavování půdy, tzv. soil sealing, při němž je půda zakrývána nepropustnými materiály, jako je především beton při výstavbě nemovitostí či asfalt při výstavbě rozsáhlých silnic a dálnic, což vede k významným ztrátám přirozených vlastností a funkcí půdy.¹²⁸

Zmíněné problémy tak musí být regulovány právem, aby se v budoucnu stále více neprohlubovaly a nepůsobily ještě větší potíže pro životní prostředí a člověka. Je potřebné chránit půdu na okrajích měst před rozšiřováním výstavby, resp. uspokojovat bytové potřeby lidí větší dostupností bydlení ve městech a cílit na užívání ploch v zastavěných územích či rekonstrukce starších budov. Dle P. Skleničky je zřejmé, že se stavět musí a bude i nadále, ale musí být nastavena „*pravidla hry tak, aby výstavba tzv. na zelené louce, kdy dochází k nevratnému záboru zemědělské půdy, nebyla automaticky první volbou. Pravidla by měla zvýhodnit stavitele, který upřednostní tzv. brownfieldy*“.¹²⁹ Pojem *brownfield* v doslovném překladu znamená *hnědé pole* a představuje část urbanizovaného území, které ztratilo svoji funkci, tedy opuštěné či nevyužívané průmyslové, zemědělské či jiné objekty a areály občanské vybavenosti, opuštěné vojenské újezdy či rezidenční lokality. Tato území potřebují ke svému smysluplnému návratu zvláštní péči při revitalizaci i při ekonomických aktivitách.¹³⁰

Politika záborů půdy by se měla více zabývat snížením rychlosti zastavování území, a naopak cílit na zvýšení využití brownfieldů, a to především za pomoci co nejmenších odnímaných ploch a podpoře investic do užívání brownfield prostřednictvím dotací.¹³¹

Dle statistických údajů bylo v roce 2020 zastavěno 315,4 ha orné půdy a dalších 1,8 tis. ha této půdy bylo přeměněno na zahrady. Celkový úbytek zemědělské půdy je pak představován výší 1,9 tis. ha. Tento úbytek zemědělské půdy, resp. orné půdy značně souvisí

---

¹²⁸ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zastavování území*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/puda/ochrana-pudy-a-krajiny/degradace-pud/zastavovani-uzemi/>.

¹²⁹ KRUTILEK, Ondřej, ASOCIACE SOUKROMÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výstavba na zelené louce nesmí být první volbou, říká rektor ČZÚ*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z <https://www.asz.cz/clanek/4956/vystavba-na-zelene-louce-nesmi-byt-prvni-volbou-rika-rektor-czu/>.

¹³⁰ HURNÍKOVÁ, Jana. *Brownfieldy a územní rozvoj*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z https://www.uur.cz/images/publikace/uur/2009/2009-06/01_brownfieldy%20rozvoj.pdf.

¹³¹ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zastavování území*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/puda/ochrana-pudy-a-krajiny/degradace-pud/zastavovani-uzemi/>.

s výstavbou nových areálů pro bydlení a zahrad, které jsou však po krajině rozptýleny a netvoří jeden celek. Společně s hodnocením dosavadního stavu byl přijat cíl zpomalit ztrátu ZPF na 0,25 procent ZPF za období 2020-2030, přičemž termín dosažení tohoto cíle není stanoven, a to z důvodu jeho dosavadní nedosažitelnosti.¹³²

Jak již bylo řečeno v kapitole 1., plošná ochrana ZPF má zajistit předcházení úbytkům zemědělské půdy, resp. snižování těchto úbytků pouze na nutné minimum a zpomalování jejich růstu. Negativním důsledkům odnímání zemědělské půdy by měla odpovídat právní úprava, resp. by na ně měla reagovat a měla by stanovit přesné a jasné podmínky možnosti záborů. ZoZPF tak činí zakotvením zásad kvantitativní ochrany ZPF pro použití této půdy k jiným účelům, podmíněností odnětí půdy ze ZPF udělením souhlasu s odnětím příslušným orgánem ochrany ZPF a platbou odvodu za odnětí půdy ze ZPF ve stanovené výši, a dále také stanovením opatření sloužících k regulaci určitých činností, jejichž vlivem často dochází ke ztrátám zemědělské půdy.¹³³

Kromě právní úpravy vymezené ZoZPF existuje i další právní předpis obsahující právní nástroj ochrany ZPF, tímto je StavZ. Jedná se o preventivní opatření uplatňované v procesu územního plánování i územního a stavebního řízení, které spočívá v podmíněnosti vydání závazného stanoviska orgánem ochrany ZPF spočívajícím v souhlasu s odnětím pro záměr realizovaný podle StavZ, čímž tedy dochází k ochraně zemědělské půdy již na počátku celého procesu. V loňském roce, přesněji 29. 7. 2021 vstoupil v platnost nový stavební zákon,¹³⁴ jehož účinností dojde ke změnám v procesu uplatňování souhlasů s odnětím ze ZPF ve formě závazných stanovisek orgánem ochrany ZPF. Ode dne účinnosti 1. 7. 2023 tak bude závazné stanovisko nahrazeno povolením záměru podle StavZ za situace, že půjde o záměr povolovaný dle StavZ vyžadující odnětí zemědělské půdy ze ZPF a za podmínky výměry menší nebo rovné 1 ha (mimo území národních parků), resp. o případném odnětí zemědělské půdy ze ZPF rozhodne stavební úřad jakožto orgán ochrany ZPF. Více se problematikou odnímání zemědělské půdy v procesu StavZ bude práce zabývat v následující kapitole.¹³⁵

---

¹³² MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zpráva o životním prostředí za rok 2020*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z https://is.muni.cz/th/d4cvo/DP_Ochrana_ZPF_hrlsnsjs.pdf, str. 187, 202, 293.

¹³³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 288.

¹³⁴ Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

¹³⁵ ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ. *Přehled změn v novém stavebním zákoně*. Citováno 10. 2. 2022. Dostupné z <https://www.cka.cz/cs/svet-architektury/novinky/prehled-zmen-v-novem-stavebnim-zakone>.

3.1. Zásady plošné ochrany ZPF

Jak již bylo řečeno výše, aby bylo dosaženo náležité kvantitativní ochrany ZPF, spočívá právní úprava na stanovení určitých pravidel, jež mají být dodržovány při možnosti užívání zemědělské půdy pro jiné účely, tedy při jejím odnímání ze ZPF. Odnímání dané půdy by mělo být pouze výjimečné a činěno v co nejmenší rozloze. Zejména je třeba zajistit účinnou ochranu té nejkvalitnější půdy. Principy plošné ochrany ZPF, které jsou obsažené v ustanovení § 4 ZoZPF, jsme vymezily v kapitole 1. v souvislosti v právní úpravou ZPF, zde bude uveden pouze jejich výčet. Jedná se o princip priority, princip legality, princip minimalizace zásahů a konečně princip rekultivace. Uvedené zásady jsou stěžejní pro rozhodování příslušných orgánů ZPF a „*orgánů a osob, které provádí územně plánovací činnost, zpracovávají návrhy na stanovení dobývacích prostorů, zpracovávají zadání staveb, a osob, které provozují stavební, těžební a průmyslovou činnost a geologický a hydrologický průzkum.*“¹³⁶ Tyto limity, v jejichž mezích se mají příslušné orgány při posuzování možnosti odnětí zemědělské půdy ze ZPF pohybovat, jsou však vymezeny relativně volně a umožňují prostor pro správní uvážení, kdy poté může docházet až ke svévolnému rozhodování či porušování principu legitimního očekávání.¹³⁷

Zemědělská půda se rozděluje do pěti tříd ochrany ZPF, a to dle její kvality. Právní úpravu rozdělení na třídy obsahuje vyhláška Ministerstva životního prostředí č. 48/2011 Sb., o stanovení tříd ochrany.¹³⁸ Zvláště chráněnou půdou je půda I. a II. třídy ochrany, u níž je největší celospolečenský zájem na jejím zachování, a to především z důvodu jejich nenahraditelných produkčních a ekologických funkcí a významných vlastností. V ustanovení § 4 odst. 3 ZoZPF je na první pohled obsažena až příliš přísná úprava ochrana půdy I. a II. třídy ochrany, která působí jakožto absolutní kategorie. „*Zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany lze odejmout pouze v případech, kdy jiný veřejný zájem výrazně převažuje nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu.*“¹³⁹ Avšak i přes tento zákaz, resp. podmínku výrazně převažujícího jiného veřejného zájmu, spatřujeme v problematice ochrany nejkvalitnější půdy jisté mezery a není tak dosahováno stanoveného cíle, a tím je zajištění této půdě vyšší míry ochrany. Samotný pojem *veřejný zájem* není v našem právním řádu nikde stanoven, ale zjišťuje se až v procesu odnímání ze ZPF, přičemž jeho síla se mění

---

¹³⁶ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová. ISBN 978-80-87488-19-5., str. 206.

¹³⁷ KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-10-6, str. 78.

¹³⁸ Třídy ochrany jsou stanoveny na základě bonitovaných půdně ekologických jednotek, tzv. BPEJ.

¹³⁹ § 4 odst. 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

s vývojem společenských potřeb. Dle Nejvyššího správního soudu je „veřejný zájem na ochraně zemědělského půdního fondu vymezen v § 1 zákona o ochraně zemědělského půdního fondu a je patrný i z § 4 odst. 1 zákona, podle nějž je nutno pro nezemědělské účely použít především nezemědělskou půdu,“¹⁴⁰ z čehož vyplývá skutečnost, že ochrana ZPF je vždy veřejným zájmem. „Zákonem nelze stanovit přímo konkrétní záměr jakožto veřejný záměr, což judikoval i Ústavní soud, který to považuje za zásah do moci výkonné mocí zákonodárnou“¹⁴¹ Otázka nalézání a následného posuzování veřejných zájmů je záležitostí správního orgánu, který tak činí v konkrétním případě, kdy vychází zejména z argumentace žadatele o doložení veřejného zájmu výrazně převažujícím nad veřejným zájmem ochrany zemědělské půdy I. a II. třídy ochrany.^{142, 143} Jeden z problémů ochrany nejkvalitnějších půd je spatřován v právní úpravě územního plánování, kdy se na proces jeho koncepční fáze nevztahuje výslovná povinnost poměřovat při odnětí zemědělské půdy I. a II. třídy ochrany veřejný zájem na ochraně ZPF s jiným veřejným zájmem. Územnímu plánování, a to i problematice odnímání půdy I. a II. třídy ochrany se věnuje celá kapitola 4.^{144, 145}

Další nedostatek poté představuje zakotvení zákonných výjimek, kdy se ustanovení § 4 odst. 3 ZoZPF nepoužije. Zákon tak stanoví v případě posuzování ploch obsažených v platné územně plánovací dokumentaci (dále jen jako „ÚPD“), pokud při nové ÚPD nemá dojít ke změně jejich využití, a dále jedná-li se o záměry veřejné dopravní a technické infrastruktury, záměry umístěvané na zastavitelných plochách, které jsou vymezeny v platných zásadách územního rozvoje či v platném územním plánu, záměry ve stanovených dobývacích prostorech nebo při vyhledávání a průzkumu nerostů. Zákonodárce však zakotvil tyto výjimky příliš široce, což z nich činí spíše pravidla a k poměřování veřejných zájmů zpravidla nedochází, a to zejména v případě zastavitelných ploch vymezených v platném územním plánu. Ochrana před zábory té nejkvalitnější půdy zajištěná zmíněným ustanovením

---

¹⁴⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2020, č.j. 2 As 187/2017-327.

¹⁴¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, 7. volební období, 2013-2017. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge2v6nbnrl5shu&rowIndex=0>.

¹⁴² Tamtéž.

¹⁴³ DAMOHORSKÝ, Milan, MARTINA FRANKOVÁ a MICHAL SOBOTKA, ed. *Půda, voda a krajina - adaptace na klimatické změny z pohledu práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2017. ISBN 978-80-87488-27-0, str. 53.

¹⁴⁴ FRANKOVÁ, MARTINA. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 39-40.

¹⁴⁵ TKÁČIKOVÁ, JANA, *Ochrana zemědělské půdy a lesní půdy*. [PowerPoint slides] Citováno dne 10. 2. 2022. Dostupné z https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwiHidmjmvXIAhUM66QKHeVIBVwQFnoECAUQAQ&url=https%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Ffel%2Fflaw%2Fjaro2019%2FBZ406Zk%2Fum%2FOchrana_zemedelske_a_lesni_pudy.ppt&usq=AOvVaw3OprwHu2cUc-nm_EuEwYsd.

tak není zcela dostatečná, což je problematické především z důvodu jejího omezeného množství a významných nenahraditelných vlastností a funkcí.^{146, 147, 148}

3.2. Odnětí půdy ze ZPF

Nejprve bych upřesnila výklad pojmu *odnětí ze ZPF* dle odborné literatury, kdy za použití striktně jazykového výkladu bychom mohli dojít k chybné myšlence, že odnětím, resp. udělením souhlasu s odnětím ze ZPF, již pozemek není součástí ZPF. Nicméně platná právní úprava pouze dává možnost užít pozemek k jiným účelům, jakmile bude souhlas s odnětím ze ZPF dán. Tento souhlas je závazným stanoviskem, resp. pokladem pro rozhodnutí a jiné úkony vydávané podle jiných právních předpisů, především podle StavZ, přičemž platnost souhlasu s odnětím ve formě závazného stanoviska je totožná s právě s těmito rozhodnutími. Oprávněný žadatel, jemuž byl udělen souhlas s odnětím ze ZPF, ho může využít v následujících řízeních dle StavZ, tedy v územním řízení či stavebním řízení. Okamžikem, kterým již není pozemek součástí ZPF, je při souhlasu s trvalým odnětím až změna na jiný druh pozemku.^{149, 150} K tomuto názoru se přiklonil i Nejvyšší správní soud, kdy vymezil, že „*nestačí pouze naplnění podmínky vydání rozhodnutí podle stavebního zákona, na které již nemá navazovat rozhodnutí další. Samotné vydání rozhodnutí podle stavebního zákona nevypovídá o tom, zda žadatel půdu skutečně odňal.*“¹⁵¹ Vydání rozhodnutí navazujícího na daný souhlas s odnětím nemění charakter pozemku, ke změně dochází až jednáním, které znemožňuje zemědělské využití půdy.

Aby mohlo dojít k odnětí zemědělské půdy ze ZPF pro nezemědělské účely, je zásadně nutné vydání souhlasu s jejím odnětím příslušným orgánem ochrany ZPF, a to obecním úřadem obce s rozšířenou působností v případě dotčení zemědělské půdy o výměře menší nebo rovné 1 ha. Pokud má být souhlasem s odnětím dotčena zemědělská půda o výměře větší než 1 ha a menší nebo rovné 10 ha, je příslušným krajský úřad a v neposlední řadě náleží pravomoc udělit souhlas s odnětím také Ministerstvu životního prostředí, je-li zemědělská půda výměry vyšší než 10 ha. Rozhodující pro určení příslušného orgánu ochrany ZPF je tak rozloha odnímané půdy. Pokud by však měla být dotčena zemědělská půda, která se nachází

---

¹⁴⁶ § 4 odst. 4 a § 9 odst. 5 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁴⁷ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 41.

¹⁴⁸ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky.* Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 141-142.

¹⁴⁹ § 9 odst. 1, 10 odst. 1, 21 odst. 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁵⁰ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva.* Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5., str. 206-207.

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 1. 2014, čj. 7 As 123/2013-28.

na území národních parků, souhlas s odnětím uděluje správa tohoto národního parku. Jde-li o zemědělskou půdu na území vojenských újezdů, jsou příslušné újezdní úřady. Udělení souhlasu s odnětím ze ZPF podmiňuje povolení záměru podle jiných právních předpisů.¹⁵² Užití tohoto nástroje ochrany zákonodárce, resp. zákon, nevyžaduje v případě taxativních situací vymezených v ustanovení § 9 odst. 2 ZoZPF, které představují výjimky z povinnosti souhlasu a jedná se tak o odnětí volné. Jde o odnětí zemědělské půdy:

- v zastavěném území pro stavbu včetně souvisejících zastavěných ploch o výměře do 25 m² či veřejně prospěšnou stavbu umístěvanou v proluce o velikosti do 0,5 ha,
- pro umístění určitých předmětů, kterými například jsou signály či jiné značky pro geodetické účely, podzemní vedení a stožáry či mobilní sítě (omezeno plochou menší či rovné 30 m²), vrty a studně (omezeno plochou menší či rovné 55 m²) a záměry na nezastavěné části zastavěného stavebního pozemku,
- pro obnovu přirozených a přírodě blízkých koryt vodních toků,
- k nezemědělským účelům, pokud se jedná o dočasné odnětí na dobu kratší jednoho roku včetně doby potřebné k uvedení zemědělské půdy do původního stavu (rekultivace),
- při uložení tuhých statkových hnojiv
- a taktéž pro registrovaný významný krajinný prvek.

Tyto zásahy do ZPF nejsou nakolik zásadní, aby byly podmíněny vydáním souhlasu.^{153, 154} Vlastníci této zemědělské půdy tak nejsou omezeni ve svém vlastnickém právu, kdy tato rozdílnost v zacházení je dána právě charakteristikou zemědělské půdy. Odlišné zacházení s vlastníky zemědělské půdy na základě jednotlivých tříd ochrany je přípustné a nelze to považovat za porušování principu rovnosti, pokud je toto založeno na racionálním důvodu posuzovaným objektivně.¹⁵⁵ V případě půdy I. a II. třídy ochrany je dán obecný zájem na jejím zachování, a proto by mělo k jejímu odnímání docházet pouze ve výjimečných případech, což tedy limituje vlastníka dotčené půdy v jeho užívacím právu a bude vždy v konkrétním případě užit princip proporcionality, dle kterého převáží buď veřejný zájem na ochraně ZPF či jiný veřejný zájem.¹⁵⁶

---

¹⁵² Jde především o stavební zákon či zákon o pozemních komunikacích.

¹⁵³ § 9, 13-17 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁵⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 37.

¹⁵⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č.j. 1 Ans 2/2008-52.

¹⁵⁶ KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-10-6, str. 79.

Odnětí ze ZPF může být trvalé či dočasné, přičemž by měla mít v duchu zásady minimalizace zásahů vždy přednost dočasnost odnětí. Nicméně musíme poukázat na fakt, že například stavby rodinných domů dočasný charakter neplní a šlo by tak o odnětí ze ZPF trvalé. Určující je tak charakter plánovaného záměru. Dočasné odnětí je zároveň možné pouze, lze-li dotčenou plochu po ukončení jejího účelu rekultivovat dle schváleného plánu rekultivace takovým způsobem, aby byla opět navrácena do ZPF a schopna zemědělského užití. Příslušný orgán ochrany ZPF schválí plán rekultivace ve vydaném souhlasu s odnětím ze ZPF a stanoví i celkovou plochu, které se týká, jakož i další povinnosti zajišťující ochranu ZPF. Jde-li o odnětí trvalé či dočasné, v obou případech odnětí ze ZPF je třeba dle ustanovení § 8 ZoZPF provést skrývku svrchní půdy, tedy nejúrodnější zeminy dané půdy a zajistit její hospodárné využití nebo řádné uskladnění pro účely rekultivace.^{157, 158, 159}

K samotnému zahájení řízení o odnětí zemědělské půdy ze ZPF¹⁶⁰ je nutné podat žádost osobou, v jejíž prospěch se má záměr uskutečnit, přičemž touto osobou nemusí být nutně vlastník zemědělské půdy. Není-li žadatelem vlastník či jiná osoba oprávněná k užívání předmětné půdy, je třeba k žádosti připojit taktéž vyjádření těchto osob. Další náležitosti žádosti vymezuje zákon v ustanovení § 9 odst. 6, jimiž je především účel zamýšleného odnětí, vyhodnocení předpokládaných důsledků navrhovaného řešení na ZPF a v neposlední řadě také odůvodněnost navrhovaného řešení jako nejvýhodnějšího z hlediska ochrany ZPF, životního prostředí a ostatních zákonem chráněných veřejných zájmů. Samozřejmostí je splnění náležitostí *podání a žádosti* dle SŘ. Žadatel ke své žádosti připojí i další podklady, které slouží k posouzení dané žádosti, resp. k posouzení oprávněnosti odnětí ze ZPF.^{161, 162}

Dle ustanovení § 18 odst. 1 ZoZPF se žádost podává u obecního úřadu obce s rozšířenou působností, v jehož správním obvodu se nachází největší část potencionálně odnímané zemědělské půdy. Není-li obecní úřad obce s rozšířenou působností příslušným, postoupí žádost se svým stanoviskem krajskému úřadu či Ministerstvu životního prostředí. Příslušný orgán žádost spolu s jejími podklady posoudí a rozhodne o schválení odnětí zemědělské půdy ze ZPF (vydá souhlas) nebo dojde k závěru, že s odnětím půdy nesouhlasí.

---

¹⁵⁷ RADA, Tomáš. *Odnětí pozemků ze zemědělského půdního fondu pro stavební účely po poslední novelizaci*, Právní rozhledy 6/2011.

¹⁵⁸ § 8 odst. 1 písm. a) a 9 odst. 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁵⁹ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 142.

¹⁶⁰ Podle ustanovení § 21 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu se tedy, jak bylo již naznačeno výše, nebude jednat o správní řízení, pokud záměr vyžaduje povolení podle jiného právního předpisu navazujícího na vydání souhlasu.

¹⁶¹ § 9 odst. 6 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁶² § 37 odst. 2 a § 45 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

Vydá-li souhlas s odnětím, musí ono kladné stanovisko obsahovat vymezení zemědělské půdy, které se odnětí týká, stanovení podmínek nezbytných k zajištění ochrany ZPF, stanovení orientační výše odvodů, budou-li předepsány, a vymezení jednotlivých etap u záměrů prováděných po etapách. Půjde-li o dočasné odnětí, schválí plán rekultivace.¹⁶³

Vydaný souhlas s odnětím zemědělské půdy ze ZPF může mít formu závazného stanoviska nebo správního rozhodnutí, přičemž pro stanovení formy je rozhodující povaha záměru, resp. zda je pro předmětný záměr potřeba vydat rozhodnutí podle zvláštních právních předpisů. Dle ustanovení § 21 odst. 1 ZoZPF je „*souhlas s odnětím zemědělské půdy ze zemědělského půdního fondu podle § 9... rozhodnutím vydaným ve správním řízení, nevyžaduje-li záměr povolení podle jiného právního předpisu.*“ Naopak na vydání souhlasu ve formě závazného stanoviska dle § 149 SŘ¹⁶⁴ poté navazují řízení podle zvláštní právních předpisů, v nichž je předmětný záměr povolen, přičemž souhlas je nezbytnou součástí navazujícího správního rozhodnutí.¹⁶⁵ Určení formy uděleného souhlasu je nutné z hlediska jeho právní moci, resp. určení platnosti souhlasu. Je-li vydán souhlas ve formě závazného stanoviska, pozbývá platnosti uplynutím 3 let ode dne jeho oznámení žadateli, pokud se do té doby nestal podkladem pro navazující řízení. Oproti tomu k uplynutí platnosti souhlasu vydaného formou rozhodnutí dochází v situaci, kdy nebyla zahájena realizace záměru do 3 let ode dne nabytí daného rozhodnutí.¹⁶⁶ Dále je forma vydaného souhlasu klíčová pro případné neshody v řízení. Závazné stanovisko může být přezkoumáno na základě ustanovení § 149 odst. 8 SŘ, v tzv. přezkumném řízení, k němuž je příslušný nadřízený správní orgán, v němž lze dané nezákonné stanovisko zrušit, změnit či potvrdit. Jelikož se však nejedná o správní rozhodnutí, nelze se proti závaznému stanovisku odvolat. Právní úprava dává možnost se bránit taktéž podáním odvolání proti rozhodnutí, jehož je dané závazné stanovisko součástí, tedy například proti územnímu rozhodnutí, kdy odvolacím důvodem může být i pouze udělení či neudělení souhlasu s odnětím zemědělské půdy ze ZPF. V tomto případě pak může příslušný orgán ochrany ZPF změnit své stanovisko a tím ovlivnit výsledek řízení o odvolání. Byl-li souhlas s odnětím ze ZPF vydán formou správního rozhodnutí, odvolání lze podat.¹⁶⁷

---

¹⁶³ § 9 odst. 8 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁶⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 289.

¹⁶⁵ § 10 odst. 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁶⁶ § 10 odst. 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁶⁷ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 290.

Již při vymezení pojmu *odnětí ze ZPF* byl vyjasněn princip akcesority vydaného souhlasu k rozhodnutí, jenž na něj navazuje. Tento princip se projevuje taktéž v souvislosti prodloužení platnosti rozhodnutí podle zvláštních právních předpisů, jehož podkladem je daný souhlas, kdy dochází automaticky k prodloužení i tohoto souhlasu a dále výjimečně i v případě změny příslušného rozhodnutí, který může vyvolat i změnu vydaného souhlasu. Výjimku z principu akcesority vydaného souhlasu s odnětím ze ZPF představuje například převod pozemků, které nelze zemědělsky obdělávat,¹⁶⁸ do ostatních ploch, jelikož v tomto případě je souhlas vydán formou správního rozhodnutí.^{169, 170, 171, 172}

3.3. Odvody za odnětí zemědělské půdy ze ZPF

Za odnětí zemědělské půdy jsou zásadně předepsány platby odvodů, jež jsou upraveny v ustanoveních § 11 až 12 ZoZPF.¹⁷³ Odvody představují ekonomický nástroj ochrany zemědělské půdy, jehož podstatou je platba finanční částky osobou, v jejíž prospěch k odnětí dané půdy dochází, resp. které svědčí oprávnění k záměru, pro který byl daný souhlas s odnětím ze ZPF vydán. Platby odvodů tak plní určitou stimulační funkci ve vztahu k žadateli, jelikož ho motivují, aby omezil své požadavky na odnětí zemědělské půdy na nutnou potřebu či zvolil pozemky k odnětí, jež leží na území s nižší výší odvodů.^{174, 175} Vzhledem ke skutečnosti, že ceny zemědělské půdy spolu s odvody představují částku daleko nižší, než bývá tržní cena stavebních pozemků, vlastníci pozemků a jiní žadatelé nevynakládají na platbu těchto nákladů větší úsilí. Motivační funkce odvodů dále není plněna v důsledku schválených ÚPD, které již obsahují předpokládané pozemky k odnětí ze ZPF.¹⁷⁶ Další funkcí odvodů je funkce fiskální, kdy zaplacená část odvodů je ve výši 55 procent příjmem státního rozpočtu, 15 procent náleží rozpočtu Státního fondu životního prostředí České republiky a zbylých 30 procent je příjmem rozpočtu obce v případě, že je odňatá

---

¹⁶⁸ § 14 odst. 1 zrušené vyhlášky Ministerstva životního prostředí č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu.

¹⁶⁹ § 10 odst. 1 a 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁷⁰ RADA, Tomáš. *Odnětí pozemků ze zemědělského půdního fondu pro stavební účely po poslední novelizaci*, Právní rozhledy 6/2011.

¹⁷¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0., str. 38.

¹⁷² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 289.

¹⁷³ Tato úprava je v souladu s čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod, jelikož jsou tyto odvody stanoveny zákonem, jak vyžaduje dané ustanovení.

¹⁷⁴ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5., str. 207.

¹⁷⁵ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 290.

¹⁷⁶ Tamtéž.

zemědělské půda nachází v jejím obvodu. Zákon výslovně stanoví povinnost obcí použít tyto finanční prostředky pouze pro zlepšení životního prostředí v obci a pro obnovu přírody a krajiny.¹⁷⁷

Stanovení odvodů má dvě fáze, kdy již při vydání souhlasu s odnětím zemědělské půdy ze ZPF dle § 9 odst. 8 písm. d) a odst. 9 ZoZPF se vymezení, zda budou odvody předepsány a určí se jejich orientační výše. Výše byl objasněn i okamžik, ve kterém dochází k odnětí zemědělské půdy, tedy faktickým zahájením realizace záměru, s nímž se pojí i určení konečné výše odvodů orgánem ochrany ZPF, tedy druhá fáze stanovení odvodů.¹⁷⁸ Jde-li o záměry prováděné v rámci jednotlivých etap, o odvodech se rozhoduje samostatně dle okamžiku zahájení odnětí každé jednotlivé etapy.¹⁷⁹ Vydání rozhodnutí o odvodech se tedy váže až na odnětí ze ZPF a zahájení realizace záměru, čímž má být bezesporu předcházeno situacím, kdy budou odvody za odnětí zaplacený, ale daný záměr, pro nějž byly stanoveny, realizován nakonec nebude, jelikož již zaplacené odvody nelze vrátet, resp. neexistuje zde právní úprava vrácení odvodů za odnětí ze ZPF.¹⁸⁰ Řízení o určení výše odvodů je samostatným správním řízením, při němž má orgán ochrany ZPF vycházet ze skutkového a právního stavu ke dni nabytí právní účinnosti prvního povolovacího aktu¹⁸¹ vydaného ve věci podle zvláštních právních předpisů¹⁸² a není vázán předchozím rozhodnutím či opatřením o orientační výši odvodů,¹⁸³ a dále zjišťovat míru faktického záboru. Při určení konečné výše odvodů je striktně vázán právem upravenými kritérii vymezenými v příloze¹⁸⁴ k ZoZPF a nemá možnost užít správní uvážení.¹⁸⁵

Právní úprava odvodů za odnětí ze ZPF však obsahuje výjimky, kdy pro řadu záměrů nedochází v souvislosti s odnětím ze ZPF ke stanovení odvodů a dále výjimky, u kterých dochází k jisté modifikaci standardního způsobu výpočtu odvodů. Záměry, které jsou plně osvobozeny od odvodů, vymezuje zákon v ustanovení § 11a odst. 1. Jedná se například o stavby státních drah, dálnic, silnic a místních komunikací, včetně jejich součástí a příslušenství, stavby a zařízení protierozní ochrany, stavby čistíren odpadních vod, stavby

¹⁷⁷ § 11b odst. 5 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁷⁸ § 11 odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁷⁹ § 11 odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁸⁰ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 5. 2014, č.j. 9 As 175/2012-25.

¹⁸¹ Tímto je například stavební povolení vydané dle zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

¹⁸² Případně rozhodnutí o souhlasu ve smyslu ustanovení § 21 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁸³ Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 2. 2001, č.j. 31 Ca 136/2000.

¹⁸⁴ Sazebník odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu.

¹⁸⁵ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 142-143.

zemědělské prvovýroby či vodní nádrže. Dle M. Frankové je diskutabilní, zda jsou tyto široce vymezené výjimky osvobození od plateb odvodů důvodné, především pokud přihlédneme i ke skutečnosti, že se zde vůbec nezohledňují třídy ochrany půdy, které mají být ze ZPF odňaty.¹⁸⁶ Právní úprava by spíše měla více reflektovat kvalitu zemědělské půdy, a zakotvit nemožnost užít dané výjimky u půdy I. a II. třídy ochrany, což by se bezesporu projevilo i v motivační funkci odvodů. Jedinými záměry, u kterých se třídy ochrany zohledňují, jsou pozemky k lesnímu hospodaření, kdy je osvobozeno zalesnění na pozemcích ve IV. a V. třídě ochrany a změna druhu pozemku na druh pozemku lesní se způsoben využití pozemek určený k plnění funkcí lesa, a to ve III., IV., a V. třídě ochrany půdy.¹⁸⁷ Odvody za odnětí zemědělské půdy se neplatí ani v řízení o pozemkových úpravách, kde je rozhodováno o změně druhu pozemku.¹⁸⁸

Druhý problém týkající se výše odvodů je tedy jejich modifikace, ke které dochází v důsledku neužití ekologické váhy vlivu při výpočtu odvodů, a to na plochách vymezených v příloze k ZoZPF dle části D – *Postup při výpočtu odvodů za odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu*.¹⁸⁹ Stanovení těchto výjimek bez dalšího, resp. bez zakotvení kritérií pro posouzení jejich důvodnosti vždy v konkrétním případě, je sporné a nijak nesouvisí s potřebou ochrany půdy. Předmětná právní úprava odvodů je nedostatečná a může tak činit řadu problémů, které se budou projevovat stále větším úbytkem půdy.^{190, 191}

Konečná výše jednotlivých odvodů se stanoví na základě Sazebníku odvodů za odnětí půdy ze ZPF,¹⁹² jenž vymezuje základní hodnotové ukazatele pro jejich výpočet, přičemž velký vliv na určení výše odvodů má kvalita odnímané půdy a míra vlivu na jiné složky životního prostředí. Jedním z kritérií je určení základní ceny zemědělských pozemků stanovené oceňovací vyhláškou, resp. její přílohou č. 22,¹⁹³ a to dle zařazení pozemku

---

¹⁸⁶ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 43.

¹⁸⁷ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 143.

¹⁸⁸ § 9 odst. 14 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁹ Například na plochách výroby a skladování určených k tomuto účelu zásadami územního rozvoje nebo vydaným územním plánem, které byly schválené do 31. prosince 2014 a k tomuto dni splatné či na plochách rodinných domů včetně souvisejících staveb umístovaných na jednom stavebním pozemku, pokud je stavebníkem fyzická osoba a rodinný dům má sloužit bytové potřebě stavebníka.

¹⁹⁰ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 43.

¹⁹¹ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 143.

¹⁹² Příloha k zákonu č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

¹⁹³ Vyhláška č. 441/2013 Sb., k provedení zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů (oceňovací vyhláška).

do bonitované půdně ekologické jednotky (BPEJ). Vymezení pojmu BPEJ nacházíme v ustanovení § 8 odst. 4 PozZ,¹⁹⁴ jenž taktéž stanoví, že údaje o BPEJ zajišťuje Státní pozemkový úřad v celostátní databázi. Dalším kritériem je zjištění faktorů životního prostředí vyjmenovaných v části B přílohy, které mohou být negativně ovlivněny odnětím půdy ze ZPF a určením ekologické váhy tohoto ovlivnění, přičemž je-li ovlivněno více faktorů životního prostředí, použije se pouze ta nejvyšší určená ekologická váha vlivu. Jedná se o změnu, která byla provedena novelou zákona v roce 2015¹⁹⁵ s odůvodněním, že dosavadní sčítání jednotlivých ekologických vah vlivu způsobovalo dosahování takové výše odvodů, která není vzhledem k faktorům adekvátní.¹⁹⁶ Dle M. Frankové je posouzení adekvátnosti výše odvodů otázkou ekonomickou a ekologickou, a nikoli otázkou právní. „Z hlediska ekonomického musí výše odvodů motivovat k využívání nekvalitní půdy, proluk či brownfieldů. Z hlediska ekologického by výše odvodů měla reflektovat ekologickou hodnotu půdy, skutečnost, že půda je nenahraditelnou složkou životního prostředí, jejíž rozlohu, až na výjimky¹⁹⁷ nelze zvětšovat, a která je jedním ze základních předpokladů existence člověka na Zemi, k tomu však musí zároveň splňovat určitou míru kvality.“¹⁹⁸ Důvodová zpráva neobsahuje relevantní odůvodnění takového snížení odvodů, které ve svém důsledku způsobuje taktéž omezení jejich motivační funkce. Posledním krokem při stanovení konečné výše odvodů je navýšení základní sazby odvodů za odnětí ze ZPF v důsledku vynásobení koeficientem třídy ochrany, jenž je stanoven pro každou třídu ochrany půdy zvlášť v části D přílohy¹⁹⁹ a pro nějž je dán i kód BPEJ určující kvalitu dané půdy.²⁰⁰

Povinnost platit odvody za odnětí zemědělské půdy je dána jak za odnětí trvalé, tak za odnětí dočasné. Různost odnětí se projevuje pouze ve způsobu placení odvodů a v jejich splatnosti, kdy za trvalé odnětí ze ZPF se odvody platí jednorázově, kdežto ze dočasné odňatou zemědělskou půdu se platí každoročně, a to až do doby ukončení rekultivace

---

¹⁹⁴ „Bonitovaná půdně ekologická jednotka vyjadřuje pětímístným číselným kódem hlavní půdní a klimatické podmínky mající vliv na produkční schopnost zemědělské půdy a její ekonomické ohodnocení.“

¹⁹⁵ Zákon č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, 7. volební období, 2013-2017. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge2v6nbnrl5shu&rowIndex=0>.

¹⁹⁷ Například jde o rekultivaci půdy po ukončení dobývací činnosti.

¹⁹⁸ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 43.

¹⁹⁹ § 11 odst. 1 a příloha k zákonu č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁰⁰ Vyhláška č. 48/2011 Sb., o stanovení tříd ochrany.

podle schváleného rekultivačního plánu²⁰¹ nebo po dobu do zániku povinnosti rekultivovat dočasně odňatou půdu, případně také do dne, kdy rozhodnutí o registraci významného krajinného prvku či rozhodnutí o vyhlášení přechodně chráněné plochy nabylo právní moci.^{202, 203} Při platbě odvodů, resp. jejich výběru, se postupuje podle daňového řádu²⁰⁴ a příslušnými jsou v této oblasti celní úřady, a to na základě institutu tzv. dělené správy dle ustanovení § 161 a násl. daného právního předpisu.²⁰⁵ Právní úpravu splatnosti odvodů však obsahuje ZoZPF. Jednorázově placený odvod má splatnost 30 dnů, a to ode dne, v němž rozhodnutí o odvodu nabude právní moci. Platí-li se odvody každoročně, tedy odvody za dočasné odnětí, k jejich splatnosti dochází nejpozději do konce kalendářního roku, v němž odnětí trvá.²⁰⁶ Pokud nebyl vyměřený odvod včas zaplacen, vzniká s účinností ke dni 1. 1. 2021 úrok z prodlení podle ustanovení § 252 daňového řádu, který odpovídá výši úroku z prodlení podle občanského zákoníku.^{207, 208} Do doby přijetí této právní úpravy byl úrok z prodlení upraven v ustanovení § 12 ZoZPF, avšak byl kritizován pro svou relativně nízkou výši a skutečnost, že nebyl navázán na výši úroku z prodlení stanovené pro soukromoprávní vztahy v občanském zákoníku, ale byl určen pouze pevnými sazbami.²⁰⁹

3.4. Poslanecký návrh novely zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF

V polovině roku 2019 předložila skupina poslanců návrh na změnu některých ustanovení týkajících se kvantitativní ochrany ZPF,²¹⁰ přičemž tento návrh byl rozeslán poslancům i vládě, jež k němu zaujala neutrální stanovisko a předseda sněmovny poté návrh novely ZoZPF doporučil k projednání. S koncem volebního období však bylo předmětné projednávání návrhu skončeno a novely zákona dosaženo nebylo.²¹¹

Zmíněný návrh je dle důvodové zprávy reakcí na nedostatečnou právní úpravu, zejména té nejkvalitnější půdy, tedy půdy I. a II. třídy ochrany, v jejímž důsledku stále dochází

---

²⁰¹ Plán rekultivace schvaluje orgán ochrany ZPF při vydání souhlasu s odnětím ze ZPF.

²⁰² Tato rozhodnutí vydává či vyhláší orgán ochrany přírody na základě ustanovení § 6 a § 13 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

²⁰³ § 11 odst. 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁰⁴ Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

²⁰⁵ CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dělená správa – pokuty, poplatky, odvody*. Citováno dne 18. 2. 2022. Dostupné z <https://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/Stranky/delena-sprava-pokuty-poplatky-odvody.aspx>.

²⁰⁶ § 12 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁰⁷ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

²⁰⁸ Výše úroku z prodlení se stanoví dle nařízení vlády č. 351/2013 Sb., a výši repo sazby stanovené Českou národní bankou. Její stávající výše činí 12,5 % ročně.

²⁰⁹ SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Úrok z prodlení v rozhodnutích v rámci dělené správy*. Citováno dne 18. 2. 2022. Dostupné z <https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/urok-z-prodleni-v-rozhodnutich-v-ramci-delene-spravy>.

²¹⁰ Sněmovní tisk 515. Dostupné z: <file:///C:/Users/MADC3B~1/AppData/Local/Temp/t0515a0.pdf>.

²¹¹ Legislativní proces je dostupný z <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=515>.

k velkému úbytku zemědělské půdy. Nejkvalitnější půdy, tzv. černozemě a hnědozemě, ubývá stále více a bude-li to tak pokračovat, způsobí to ohrožení potravinové soběstačnosti státu i jeho obyvatel, kdy Česká republika poté bude nucena dovážet většinu zemědělských produktů ze zahraničí. Účely, pro něž dochází k odnímání zemědělské půdy ze ZPF, jsme již zmínili výše, jedná se především o výstavby průmyslových hal, obchodních center či rodinných domů.²¹² Předkládaný návrh se týká tří změn, díky nimž by mělo dojít ke zpřísnění právní úpravy, resp. omezení odnímání půdy ze ZPF. První navrhovanou změnou bylo zakotvení povinnosti poměřovat veřejné zájmy již v ustanovení § 4 odst. 1 ZoZPF, což z této povinnosti činí obecnou, jež by se vztahovala na všech třídy ochrany půdy. Zvláštní úprava pro půdy I. a II. třídy ochrany by dále zůstala beze změny a stále by bylo vyžadováno výrazné převážení jiného veřejného zájmu nad veřejným zájmem ochrany ZPF, jakož i zakotvení výjimek z poměrování u nejkvalitnější půdy. Dle J. Tkáčikové byla předmětná změna míněna zákonodárcem dobře, avšak ve svém důsledku by naopak posílila ochranu půdy méně kvalitní na úkor té nejkvalitnější, „neboť ustanovení § 4 odst. 3 ZOZPF by nejspíše bylo při jeho zachování třeba považovat za *lex specialis* a návrh nijak neřeší zakotvení výjimek ve vztahu k půdám III. – V. třídy ochrany.“²¹³ Zároveň však bylo navrhováno další omezení možnosti odnímání zemědělské půdy v daném ustanovení, kdy by bylo nutné především „odnímat pouze zemědělskou půdu méně kvalitní; kritériem kvality půdy jsou třídy ochrany“²¹⁴ Užitím slova *pouze* namísto *přednostně* by stanoveného cíle dosaženo zřejmě nebylo, a to z důvodu zanechání relativizujícího slova *především* a zachováním zvláštní právní úpravy půdy I. a II. třídy ochrany v ustanovení § 4 odst. 3 ZoZPF. V konkrétních případech tak nemusí být zcela jasné, kterých záborů půdy se tento zákaz týká. Druhou změnu by představovala nová povinnost orgánu ochrany ZPF při vydání souhlasu s odnětím ze ZPF, ve kterém by dále musel za všech okolností uložit povinnost nahradit zemědělskou půdu, která je ze ZPF odnímána, půdou k zemědělské činnosti nevyužívanou, ležící ladem nebo zastavěnou neužívanými a zchátralými stavbami, a to minimálně ve stejné výměře, a tuto rekultivovat. Obecné zakotvení tohoto požadavku však není možné, ale mělo by se vždy v konkrétním případě přihlídnout k situaci každého žadatele či posuzované lokality. A nakonec poslední změnou je navýšení koeficientů třídy ochrany

---

²¹² Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161704>.

²¹³ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 144.

²¹⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu. Dostupné z: <file:///C:/Users/Doma/AppData/Local/Temp/t051500-1.pdf>.

desetinásobně oproti stávajícímu stavu,²¹⁵ což si klade za cíl podporovat využívání brownfieldů pro nezemědělské účely, případně častější využívání půdy nižší ochrany či jiné nezemědělské půdy. Navýšením koeficientů třídy ochrany by došlo k výraznému zvýšení odvodů pro všechny žadatele bez rozdílu, což není ideálním řešením, jelikož situace a možnosti konkrétních žadatelů, jakož i dané pozemky mohou být a často jsou různé. Jak již bylo řečeno výše, předmětný návrh nakonec neprošel projednáváním, a to z důvodu konce volebního období. Musíme vyčkat, kam se bude právní úprava odnětí ze ZPF dále ubírat.^{216, 217}

3.5. Specifika regulace některých činností k předcházení ztrát na rozloze ZPF

Na ZPF, resp. na odnímání ze ZPF, mohou mít negativní vliv taktéž další činnosti, s nimiž zákon výslovně počítá a tyto činnosti reguluje v ustanovení § 5 až 8, přičemž zakotvuje povinnost činit taková opatření, aby bylo předcházeno dalším ztrátám na rozloze ZPF. Mezi základní povinnosti všech subjektů provádějící tyto níže uvedené specifické činnosti patří povinnost řídit se zásadami plošné ochrany ZPF,²¹⁸ navrhovat řešení, jež jsou pro ochranu ZPF a jiné zákonem chráněné obecné zájmy nejvýhodnější, a tato řešení náležitě zdůvodnit, a dále vyhodnotit předpokládané důsledky daného řešení na ZPF.²¹⁹ Tato řešení, resp. návrhy opatření, by měla být taktéž zpravidla projednána s orgánem ochrany ZPF, který vysloví s přijatými opatřeními souhlas ve formě závazného stanoviska. Těmito, na něž se vztahuje specifická právní úprava, jsou činnosti územně plánovací a při zpracování dokumentace pro umístění záměru, činnosti spočívající ve zpracování a projednání návrhů na stanovení dobývacích prostorů a v neposlední řadě při stavební, těžební a průmyslové činnosti, terénních úpravách a při geologickém a hydrogeologickém průzkumu.^{220, 221, 222}

---

²¹⁵ Současné výše koeficientů počínají na hodnotě 3 pro půdu V. třídy ochrany a zvyšují se se zvýšeným zájmem na ochraně půdy, resp. vyšší kvality půdy, až na hodnotu 9 pro půdu I. třídy ochrany.

²¹⁶ Tamtéž.

²¹⁷ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 144.

²¹⁸ § 4 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²¹⁹ § 5 až 8 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ PEKÁREK, Milan. *Pozemkové právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7750-8., str. 331-332.

²²² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 291.

Problematicke územního plánování se bude práce zabývat v následující kapitole, zde tak bude věnováno pár řádků povinnostem ukládaným při stavební činnosti, jelikož i právě ony se nemalou měrou dotýkají rozlohy ZPF.

Jak již bylo výše uvedeno, fyzické i právnické osoby, jež provozují stavební činnost, mají při své činnosti vyhodnotit důsledky jejich řešení na ZPF a řídit se zásadami stanovenými pro jeho plošnou ochranu. Postup při vyhodnocení důsledků plánované činnosti je upraven vyhláškou č. 271/2019 Sb., o stanovení postupů k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu, která zakotvuje také povinnosti při provádění rekultivace a náležitosti rekultivačního plánu. Zákonodárce zakotvil v ustanovení § 8 ZoZPF demonstrativní výčet jednotlivých povinností, jež mohou být provozovatelům stavebních prací uloženy. Jednou z nejvýznamnějších povinností je především úkol provádět skrývku oddělené kulturní vrstvy půdy a zajistit její hospodárné využití, řádné uskladnění pro účely rekultivace a/či následné zajištění jejího odvozu pro účely rozmístění na předem určené plochy. Skrývka svrchní půdy se provádí na celé dotčené ploše, a nikoli pouze na její části, a je možné ji uskutečnit oddělením hlouběji uložené zeminy, která je schopna následného zúrodnění. Zachování skrývky kulturní vrstvy je důležité z důvodu její úrodnosti, jelikož poskytuje možnost pro pěstování zemědělských plodin a zachování dalších funkcí půdy. Předmětné ustanovení však umožňuje udělení výjimky z povinnosti provést skrývku úrodné půdy, je-li pro to důvod. Těmito jsou zejména odnětí ze ZPF pro účely zalesnění daného území, zařazení pozemku do druhu „ostatní plocha“, dále je-li to potřebné pro účely zajištění ochrany přírody a krajiny a v neposlední řadě také pro ochranu archeologických nalezišť a zřízení některých ochranných pásem vodních zdrojů.^{223, 224}

Další uložená povinnost může spočívat v ukládání odklízové zeminy ve vytěžených prostorech, je-li to možné a hospodářsky důvodné, provádět vhodné povrchové úpravy dotčených ploch pro účely následné rekultivace či samotnou rekultivaci dle schválených rekultivačních plánů a v neposlední řadě činit vše k zabránění úniku látek, které poškozují ZPF.²²⁵

Rekultivace půdy je důležitá nikoliv pouze v souvislosti s prováděním stavebních činností, ale především se jedná o velice důležitý nástroj, kterým je umožněno vrátit půdu zpět do ZPF poté, kdy již bylo ukončeno její užívání pro nezemědělské účely. Tímto

---

²²³ § 8 odst. 1 písm. a) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²²⁴ KRUTILEK, Ondřej, ASOCIACE SOUKROMÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výstavba na zelené louce nesmí být první volbou, říká rektor ČZÚ*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z <https://www.asz.cz/clanek/4956/vystavba-na-zelene-louce-nesmi-byt-prvni-volbou-rika-rektor-czu/>.

²²⁵ § 8 odst. 1 písm. b), c), d) a e) zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

nástrojem je tak zajišťována ochrana kvantity ZPF, zároveň však i jeho kvality, jelikož navrácením zpět do ZPF dochází k obnově významných funkcí půdy. Problémy, které provádění rekultivací často zabraňují či ztěžují je jejich časová a finanční náročnost, jakož i obtížnost technologické proveditelnosti. Samotný postup pro provádění rekultivací je obsažen v ustanovení § 15 vyhlášky č. 271/2019 Sb., o stanovení postupů k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu, na něž navazuje ustanovení § 16 vymezující náležitosti rekultivačního plánu.²²⁶

---

²²⁶ § 15 a 16 vyhlášky č. 271/2019 Sb., o stanovení postupů k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu.

4. Průřezové nástroje ochrany zemědělské půdy

Zásadní vliv na kvantitativní i kvalitativní ochranu zemědělské půdy mají také hlavní nástroje regulace území, resp. vymezení způsobů užívání daného území, jež se nemalou měrou dotýkají právě problematiky odnímání ze ZPF. Těmito nástroji jsou jednak nástroje územního plánování a dále nástroje pozemkových úprav, které současně představují zásadní pomůcky pro ochranu půdy. Tato kapitola se bude oproti kapitole předchozí, jež se nemalou měrou dotýkala realizační fáze, věnovat koncepční fází územního plánování.

4.1. Územní plánování

4.1.1. Cíle a úkoly územního plánování

*„Územní plánování představuje souhrn opatření, směřujících k vytváření předpokladů pro udržitelný rozvoj území, s ohledem na možnosti a meze nakládání s územím a jeho účelného využívání, a v tomto smyslu potom směřující k cílené regulaci takového nakládání a využívání.“*²²⁷ Právní úprava územního plánování si tak klade za cíl především vytvořit koordinované a účelné předpoklady pro udržitelný rozvoj území a pro výstavbu za současného respektování hospodářských, environmentálních a sociálních zájmů.^{228, 229} Stěžejní zásada územního plánování, tedy zajištění požadavků pro trvale udržitelný rozvoj území, pak představuje zásadní preventivní nástroj pro ochranu životního prostředí jako celku. Celý proces územního plánování má tedy, jak již bylo řečeno výše, velký vliv na možnosti užívání daného území, příp. jeho změny, kdy komplexně a soustavně řeší funkční využití území a jeho prostorové uspořádání, zároveň jím má být zabezpečena ochrana životního prostředí jako celku i jeho jednotlivých složek, tedy i půdy. K upřesnění, resp. vůbec celkovému budoucímu vymezení využití a uspořádání daného území docházíme díky procesu územního plánování, jež musí být založeno na ochraně a zachování hodnot a podmínek příznačných pro dané území, a to na základě veřejných a soukromých zájmů, které jsou během tohoto procesu aplikovány a současně za pomoci vyhodnocování důsledků plánovaných změn.^{230, 231, 232} I přes skutečnost, že je ochrana životního prostředí

---

²²⁷ MAREK, Karel a Petr PRŮCHA. *Stavební právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-00-7, str. 33.

²²⁸ § 18 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²²⁹ HANÁK, Jakub, Jana TKÁČIKOVÁ, Ivana PRŮCHOVÁ, Jana DUDOVÁ a Milan PEKÁREK. *Praktikum z pozemkového práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9051-4., str. 115.

²³⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 196.

²³¹ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 146.

nejvýznamnějším veřejným zájmem, nevylučuje to uplatnění i jiných zájmů, jakož i těch individuálních, což by mělo působit současně jako motivace k chování subjektů ve shodě s účelným a šetrným využívání území.²³³ Právní úprava územního plánování je upravena spolu se stavebním právem ve StavZ²³⁴ a je tak vnímána jako součást veřejného stavebního práva. Je tomu tak z důvodu vnímání územního plánování jakožto součásti rozhodování orgánů veřejné správy ve vztahu ke stavbám. Na územní plánování tak navazují procesy, resp. řízení o stavbách.

Právní úprava územního plánování stanoví v ustanovení § 19 odst. 1 StavZ konkrétní úkoly,²³⁵ jimiž má být zajištěna realizace vymezených cílů. Ve vztahu k ochraně půdy je důležité zmínit povinnost, resp. úkol územního plánování, a to vytváření podmínek pro ochranu území podle zvláštních právních předpisů²³⁶ před negativními vlivy záměrů na území a navrhování kompenzační opatření, pokud tyto zvláštní právní předpisy nestanoví něco jiného.²³⁷ Tento právní institut představuje jednak formu funkční, která spočívá v procesu územního plánování, a dále formu dokumentární, jež je výsledkem samotného procesu ztělesněným ve vydaných dokumentech územně plánovací povahy, jež však nemají stálou platnost.²³⁸ Jak již bylo zmíněno výše, územní plánování je soustavnou, a nikoliv jednorázovou činností, která bere v potaz i nové poznatky, potřeby a limity daných území, v důsledku kterých dochází i ke změnám jejich využití.²³⁹

4.1.2. Nástroje územního plánování

Mezi nástroje územního plánování se řadí dva druhy, jež se odlišují svou povahou, a jedná se o koncepční nástroje a nástroje realizační. Koncepční fáze územního plánování spočívá v uspořádání daných území do budoucna a vytváření předpokladů pro změnu účelového určení půdy, kdežto realizační fáze již uskutečňuje tuto koncepční fázi, resp. v ní dochází ke změnám v uspořádání a využívání konkrétních pozemků, a musí být s koncepční

---

²³² § 18 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²³³ MAREK, Karel a Petr PRŮCHA. *Stavební právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-00-7, str. 33.

²³⁴ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁵ Nejedná se o taxativní výčet, ale pouze příkladný vymežující stěžejní úkoly.

²³⁶ Například zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon) či zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon).

²³⁷ § 19 odst. 1 písm. m) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²³⁸ KLIKOVÁ, Alena. *Stavební právo: praktická příručka*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2009. Praktická právní příručka. ISBN 978-80-7201-764-5, str. 11.

²³⁹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právní učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 198.

fází v souladu. Konceptními nástroji jsou územně plánovací podklady sloužící jako odborný a technický podklad pro další nástroje, a dále závazné nástroje, jako je politika územního rozvoje, jež se týká vymezení úkolů územního plánování na republikové, přeshraniční i mezinárodní úrovni, a v neposlední řadě také ÚPD tvořena územním rozvojovým plánem (pořízený pro celé území české republiky), zásadami územního rozvoje (krajská ÚPD), územními plány (ÚPD pro území obce) a regulačními plány²⁴⁰ (možný dokument pro území krajů, obcí i vojenských újezdů). Na ně navazujícími realizačními nástroji jsou poté územní rozhodnutí a územní opatření.^{241, 242, 243}

Nejužívanějším nástrojem, který nejvíce zasahuje do ochrany zemědělské půdy, je územní plán obce, jež často označí určitou půdu, resp. pozemek za zastavitelnou plochu, a proto se tato práce bude zabývat právě jím. Dle ustanovení § 43 odst. 1 StavZ „*Územní plán stanoví základní koncepci rozvoje území obce, ochrany jeho hodnot, jeho plošného a prostorového uspořádání, uspořádání krajiny a koncepci veřejné infrastruktury.*“²⁴⁴ Taktéž jsou v něm vymezeny plochy zastavěného území, zastavitelné plochy, plochy změn v krajině a plochy přestavby. Jde-li o územní rezervy, stavby či opatření, která jsou obecně prospěšná, jsou v územním plánu určeny i podmínky využití těchto ploch a koridorů.

Současným problémem vztahujícím se k půdě, je především odnímání té nejkvalitnější půdy v důsledku stále se zvyšujícího rozrůstání měst do blízkého okolí, a to zejména v nížinách, kde se tato půda vyskytuje. Jde právě o blízké oblasti v okolí měst Prahy, Hradce Králové, Pardubic, Olomouce a dalších měst, v jejichž okolí jsou uskutečňovány nejrůznější investorské projekty zasahující nejkvalitnější půdy.^{245, 246} Při vymezování zastavitelných ploch,²⁴⁷ resp. při pořizování územního plánu, je nutné vycházet taktéž ze zásad plošné ochrany ZPF obsažených v ustanovení § 4 ZoZPF, jimiž se mají pořizovatelé územních plánů a projektanti řídit. Povinnost podřízení se těmito zásadám v procesu územního plánování je však, jak již bylo řečeno výše, v předchozí kapitole, vztaženo dle textu zákona pouze na fázi

---

²⁴⁰ Regulační plány mohou ve schváleném rozsahu v zastavěném území nahradit územní rozhodnutí, kdy by pak představovaly i nástroj realizační.

²⁴¹ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5, str. 28.

²⁴² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1., str. 198-202.

²⁴³ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁴ § 43 odst. 1 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁵ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 146-147.

²⁴⁶ § 43 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴⁷ Zastavitelnou plochou se míní plocha vymezená k zastavění v územně plánovací dokumentaci dle ustanovení § 2 odst. 1 písm. j) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

realizační. Avšak stěžejní pro ochranu kvantity zemědělské půdy je právě již fáze koncepční, v níž se vytváří a projednává ÚPD. Dle M. Frankové lze za užití rozšiřujícího výkladu spolu s výkladem teleologickým a s přihlédnutím k ustanovení § 5 ZoZPF,²⁴⁸ dovodit skutečnost, že se povinnost řídit se zásadami plošné ochrany ZPF vztahuje právě i na fázi koncepční.²⁴⁹ K tomuto výkladu se přiklání i důvodová zpráva,²⁵⁰ která ve své zvláštní části vyjadřuje takový záměr zákonodárce poměřovat veřejné zájmy již v procesu projednávání ÚPD.

Budeme-li se více zabývat ochranou té nejkvalitnější půdy, musíme si připomenout zákaz uvedený v ustanovení § 4 odst. 3 ZoZPF, podle kterého je možné odejmout zemědělskou půdu I. a II. třídy ochrany pouze existuje-li jiný veřejný zájem výrazně převažující nad veřejným zájmem ochrany ZPF. Tento zákaz se dle výše uvedeného bude spolu s povinností navrhnout a zdůvodnit takové řešení, které je z hlediska ochrany ZPF, jakož i dalších chráněných zájmů, nejvýhodnější, vztahovat i na fázi vytváření a projednávání ÚPD, tedy na fázi koncepční, v níž ještě nedochází k samotnému odnětí zemědělské půdy ze ZPF.^{251, 252} Tento výklad, jenž byl dovozen na základě jednotlivých ustanovení ZoZPF, byl opakovaně konstatován i správními soudy. Krajský soud v Praze ve svém rozsudku jasně shrnul, že otázku poměrování veřejným zájmů je potřebné provádět již ve fázi koncepční, a to i přes skutečnost, že zde k odnětí ještě nedochází, což dovodil právě z ustanovení § 5 ZoZPF, a zároveň vymezil, že „*převažující veřejný zájem se musí dotýkat přímo pozemků odnímaných ze ZPF, jejichž odnímání je přípustné právě a pouze v tom rozsahu, v jakém je to nezbytné pro realizaci staveb veřejného zájmu.*“²⁵³ Při pořizování a projednávání územních plánů je nutné tyto územní plány řádně odůvodnit, a to zejména jsou-li jimi dotčeny pozemky s vyšší kvalitou půdy. Skutečnost, že nepostačuje pouze zběžné odůvodnění, které by se vztahovalo k územnímu plánu jako celku, a nezabývalo by se každou jednotlivou plochou a potřebností jejího odnětí, vymezil ve svém rozsudku i Nejvyšší správní soud. „*Obecné zdůvodnění zaboru zemědělského půdního fondu, jak je obsaženo v textové části odůvodnění opatření obecné povahy, by bylo možno akceptovat ve vztahu k zemědělské půdě s nízkým až velmi nízkým*

²⁴⁸ Dle tohoto ustanovení jsou pořizovatelé a projektanti územně plánovacích podkladů řídit se zásadami plošné ochrany ZPF stanovenými v ustanovení § 4 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁴⁹ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 40.

²⁵⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, 7. volební období, 2013-2017. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge2v6nbnrl5shu&rowIndex=0>.

²⁵¹ § 5 odst. 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁵² TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 147.

²⁵³ Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2017, č.j. 50 A 2/2017 – 147.

*stupněm ochrany (třídy IV. a V.), nikoliv však ve vztahu k II. třídě ochrany.*²⁵⁴ Jedná-li se tak o vydání územního plánu k záboru té nejkvalitnější půdy (třídy I. a II.) je nutné doložit a odůvodnit nezbytnost takového řešení. Do doby, než bude v ZoZPF výslovně stanovena povinnost poměřovat veřejné zájmy již v procesu projednávání ÚPD, kdy dochází k umístění zastavitelných ploch na půdě vyšší kvality, je nutné při každém projednávání územních plánů pečlivě uvážit a zdůvodnit tyto kroky, dle nichž by bylo možné zastavování té nejkvalitnější půdy. Domnívám se, že zakotvením této povinnosti přímo v ZoZPF se budou příslušné orgány při vytváření a projednávání ÚPD více zabývat ochranou půdy I. a II. třídy ochrany a její zastavování tak bude tímto limitováno.

Vymezením zastavěných a zastavitelných ploch na území obce je zajištěna ochrana nezastavěným pozemkům, tedy pozemkům, jež nejsou zahrnuty do zastavěného území nebo do zastavitelné plochy.²⁵⁵ Plochy zastavěného a zastavitelného území se většinou určují územními plány obcí. Pro změnu určení daných ploch je tedy nutné tyto územní plány aktualizovat, resp. jimi provést změnu určení nezastavěných území na zastavěná či zastavitelná a naopak. Limitem pro vymezení dalších nových zastavitelných ploch v již existujících územních plánech je prokázání jejich nezbytnosti, a to za současně daného přezkoumatelného zdůvodnění, že dosud vymezené zastavitelné plochy nemohou být k výstavbě využity a je tak nutné změnit charakteristiku těch nezastavěných ploch, které by za ně byly náležitou náhradou.^{256, 257} Tuto problematiku mohou ilustrovat na nedávném sporu o vymezení nových zastavitelných ploch územním plánem města Zlín. Město Zlín přijalo opatřením obecné povahy změnu územního plánu, v němž vymezilo nové zastavitelné plochy v lokalitě Vršava nacházející se převážně na půdě I. a II. třídě ochrany. Tímto sporem se zabýval jak krajský soud, tak i Nejvyšší správní soud, jenž přisvědčili navrhovateli, který se domáhal zrušení změny územního plánu, a to především z důvodu absence nezbytnosti vymezení nových zastavitelných ploch na té nejkvalitnější půdě spolu s prokázáním nevyžitelnosti jiných zastavitelných ploch, čímž nebyl naplněn požadavek stanovený v ustanovení § 55 odst. 4 StavZ a ustanovení § 5 odst. 1 ZoZPF. Daná změna územního plánu tak nebyla v souladu s principem proporcionality.²⁵⁸

---

²⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2013, č.j. 1 Aos 1/2013-85.

²⁵⁵ § 2 odst. 1 písm. f) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁶ § 55 odst. 4 zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁵⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2017, č.j. 6 As 214/2017-69.

²⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2021, č.j. 5 As 373/2018-89.

Velice významným je v procesu územního plánování institut stanoviska orgánu ochrany ZPF,²⁵⁹ prostřednictvím kterého dochází k účinné ochraně životního prostředí, zejména jeho významné složky půdy. „*Stanovisko orgánu ochrany ZPF dle ustanovení § 5 odst. 2 zákona (resp. územní plán, který z takového stanoviska vychází) je zásadním podkladem pro legitimní očekávání obcí, investorů a veřejnosti o potencionálních možnostech využití zemědělské půdy pro nezemědělské účely.*“²⁶⁰ V samotné koncepční fázi územního plánování dochází k posuzování jednotlivých pozemků, a to z hlediska možnosti jejich využití k nezemědělským účelům, přičemž se projednávají i možné limity rozšiřování obcí do ploch, na kterých se vyskytuje půda zemědělská.²⁶¹ Ve fázi projednávání ÚPD orgány ochrany ZPF hodnotí jednotlivé veřejné zájmy, přičemž jsou vázáni zásadami plošné ochrany ZPF,²⁶² jimiž je zajišťována ochrana zejména nejkvalitnější půdě, když stanoví prioritu odnímání zemědělské půdy méně kvalitní a dále povinnost užívat k nezemědělským účelům především nezemědělskou půdu. Ač ZoZPF v předmětné ustanovení § 5 odst. 2 nazývá tato stanoviska „pouhými“ stanovisky, která ani nejsou samostatnými správními rozhodnutími dle ustanovení § 149 SŘ, jsou pro daný územní plán závazná.^{263, 264} Je-li takové vydané závazné stanovisko nesouladné s jiným, příp. s ÚPD, musí příslušný stavební úřad zajistit postup dle ustanovení § 136 odst. 6 SŘ,²⁶⁵ aby bylo dosaženo jednoty mezi orgány územního plánování, stavebními úřady a dotčenými orgány při vytváření a projednávání ÚPD. „*Projednávání rozporů je přitom založeno spíše na dohodovacím mechanismu a na hledání kompromisu přijatelného pro všechny zúčastněné správní orgány*“²⁶⁶ a nikoli v rámci právně upraveného správního řízení, v němž by byly jednotlivé veřejné zájmy posuzovány. Dle M. Frankové dochází k poměrování veřejných zájmů „*v rámci procesu odnímání a jedná se o jednu z mezí správního uvážení.*“²⁶⁷ Na výsledek daného vyjednávání budou mít vždy vliv konkrétní prvky jednotlivých případů, jako jsou specifika konkrétní věci a postoje jednotlivých osob

---

²⁵⁹ § 5 odst. 2 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁶⁰ MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Metodické sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k ustanovení § 9 odst. 8 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k platné územně plánovací dokumentaci.* Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/\\$FILE/SOTPR-Vestnik_srpen_2021-210803.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/$FILE/SOTPR-Vestnik_srpen_2021-210803.pdf).

²⁶¹ Tamtéž.

²⁶² § 4 odst. 1 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁶³ § 4 odst. 2 písm. b) zákona č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, ve znění pozdějších předpisů.

²⁶⁴ § 21 odst. 3 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁶⁵ Dle daného ustanovení se tento rozpor bude posuzovat jako spor o věcnou příslušnost a přiměřeně se tak použije ustanovení § 133 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

²⁶⁶ FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019, str. 41.

²⁶⁷ Tamtéž.

úřadujících v příslušných orgánech. Vymezený institut závazného stanoviska, resp. proces poměřování veřejných zájmů, ještě více podněcuje k zakotvení výslovné povinnosti poměřovat veřejné zájmy již v koncepční fázi územního plánování, čímž by zajisté bylo dosaženo větší ochrany půdy s nejvyšší kvalitou.^{268, 269}

4.2. Pozemkové úpravy

4.2.1. Historie právní úpravy pozemkových úprav

Vedle nástrojů ochrany půdy, které byly zmíněny výše, plní důležitou funkci v oblasti ochrany životního prostředí, resp. půdy, také institut pozemkových úprav, a to především v oblasti její kvantitativní ochrany. Ani kvalita půdy však nestojí mimo vliv pozemkových úprav, naopak se jimi zajišťuje ochrana životního prostředí a ekologické stability, jakož i zvyšuje úrodnost půdy. Pozemkovými úpravami tak může být alespoň částečně zabráněno degradaci půdy. I přes skutečnost, že mohou pozemkové úpravy v pozitivním smyslu výrazně ovlivňovat životní prostředí, resp. půdu, jejich právní úpravě není přikládána taková pozornost jako je tomu v případě územního plánování. Počátky pozemkových úprav, dříve nazývaných tzv. agrární operace, spatřujeme již ve druhé polovině 19. století, kdy jejich základním smyslem bylo vyřešit organizaci rozptýlených zemědělských pozemků a lesů, aby na nich mohlo být hospodařeno co nejefektivněji. Pozemkové úpravy sloužily taktéž jako nástroj pro uspořádání majetkových vztahů vlastníků, jejichž pozemky byly danými úpravami zasaženy, a tím i ovlivňovaly krajinu a vztahy ve volné přírodě. Negativní promítnutí do právní úpravy pozemkových úprav přinesl komunistický převrat v roce 1948, který způsobil deformaci majetkových vztahů k půdě, a zároveň jím došlo ke zvratu v zemědělském hospodaření, kdy byly zemědělské pozemky obhospodařovány a komplexně spojeny ve velkých užívatelských pozemcích, zpravidla obdělávaných zemědělskými družstvy či státními statky a lesy. Tato zásadní změna se negativně promítla i do krajinného rázu přírody, kdy přinesla zejména rušení polních cest, remízků, větrolamů či kácení stromů, a bylo jí zasaženo především do kvality půdy. Negativní projevy na zemědělské půdě z období komunismu si odnášíme i do dnešní doby, jelikož je obnovení všech důležitých vlastností a funkcí půdy velmi náročné a někdy až nemožné. Složitý vývoj pozemkových

---

²⁶⁸ Tamtéž.

²⁶⁹ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 148.

úprav byl opět nastartován správným směrem po roce 1989,²⁷⁰ tedy po listopadové revoluci, kdy se nejenže cílilo na obdělávání půdy v soukromém vlastnictví jejími vlastníky a rozvoj venkova, ale také, aby jimi byla zajištěna náležitá ochrana životního prostředí, jakož i jeho významné složky půdy.^{271, 272, 273, 274}

4.2.2. Cíle a předmět pozemkových úprav

Současnou právní úpravou procesu pozemkových úprav je zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech, který byl následně doplněn o vyhlášku Ministerstva zemědělství zakotvující podrobnější pravidla pozemkových úprav.²⁷⁵ Jejich základním cílem a funkcí je poté ve veřejném zájmu²⁷⁶ prostorově a funkčně uspořádat pozemky, scelit je nebo dělit a dále jimi zabezpečit přístupnost a využití pozemků a vyrovnání jejich hranic tak, aby byly vytvořeny podmínky pro racionální hospodaření vlastníků půdy, podmínky pro zlepšení životního prostředí a jeho jednotlivých složek, jakož i kvality života na venkově a zvýšení konkurenceschopnosti v zemědělství. V souvislosti se změnami v pozemkových úpravách dochází k zániku pozemků za současného vytvoření pozemků nových, ke kterým se uspořádávají vlastnická práva a s nimi související věcná břemena.²⁷⁷ Výsledky pozemkových úprav dále vykonávají funkci neopomenutelného podkladu pro obnovu katastrálního operátu,²⁷⁸ dále pro územní plánování a k ovlivňování i jiných rozhodovacích procesů týkající se užívání daného území. Tento nástroj plní více funkcí, a to jak v oblasti veřejnoprávní, tak i v soukromoprávní, vždy se však vztahující ke konkrétnímu území.^{279, 280}

---

²⁷⁰ Prvním zákonem o pozemkových úpravách byl zákon. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

²⁷¹ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0, str. 31.

²⁷² PRŮCHOVÁ, Ivana, *Pozemkové úpravy a ochrana přírody a krajiny z pohledu práva*, Acta Universitatis Carolinae Iuridica 2, Praha: Univerzita Karlova, 2015, str. 17.

²⁷³ STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Pozemkové úpravy a tvorba krajiny*. Citováno dne 26. 2. 2022. Dostupné z <https://www.spucr.cz/pozemkove-upravy/pozemkove-upravy-a-tvorba-krajiny>.

²⁷⁴ DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 317.

²⁷⁵ Vyhláška č. 13/2014 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitosti návrhu pozemkových úprav.

²⁷⁶ Veřejným zájem může být představován zájmem na ochranu ZPF, zájem na ochraně lesa či ochrany vody.

²⁷⁷ § 2 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

²⁷⁸ V souvislosti s tímto si pozemkový úřad spolu s katastrálním úřadem poskytují vzájemnou součinnost a potřebné informace.

²⁷⁹ PRŮCHOVÁ, Ivana. *Pozemkové úpravy a ochrana přírody a krajiny z pohledu práva*, Acta Universitatis Carolinae Iuridica 2, Praha: Univerzita Karlova, 2015, str. 19.

²⁸⁰ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0, str. 32.

Aby bylo co nejlépe využito a dosaženo stanoveného cíle pozemkových úprav, jsou jejich předmětem všechny pozemky v obvodu pozemkových úprav, a to bez ohledu na své dosavadní užívání a existující vlastnické i užívací vztahy k nim, zejména se však jedná o pozemky zemědělské. Zákon však dále v ustanovení § 3 vyjmenovává určité pozemky, pro jejichž zahrnutí do pozemkových úprav je nutný souhlas jejich vlastníka, případně příslušného orgánu státní správy. Těmito jsou například zastavěné či zastavitelné pozemky, pozemky vodních toků či takové, které jsou určeny pro těžbu vyhrazených nerostů nacházejících se v dobývacích prostorech.^{281, 282, 283}

Provádění pozemkových úprav má na starosti stát, jež tyto činnosti také organizuje, řídí a financuje, jeho účast je nezbytná, jelikož nelze dojít ke změnám v uspořádání pozemků na základě dohody dotčených vlastníků. Financování tohoto procesu je velice nákladné, a tudíž je tato oblast výrazně dotována Evropskou unií v rámci Programu rozvoje venkova 2013-2020, jež byl z velké části prodloužen i na roky 2021-2022.²⁸⁴ Dle Ministerstva zemědělství je „*Hlavním cílem programu obnova, zachování a zlepšení ekosystémů závislých na zemědělství prostřednictvím zejména agroenvironmentálních opatření, dále investice pro konkurenceschopnost a inovace zemědělských podniků, podpora vstupu mladých lidí do zemědělství nebo krajinná infrastruktura.*“²⁸⁵ Na návrhy pozemkových úprav vynakládá finanční prostředky zejména stát, kdežto z prostředků poskytnutých Evropskou unií, je hrazena jejich samotná realizace.^{286, 287}

4.2.3. Formy pozemkových úprav

Provádění pozemkových úprav probíhá jednak komplexní formou, která spočívá v celkovém řešení všech vztahů v krajině, jež zajišťuje určitou stabilitu změn, a to nejčastěji v celém katastrálním území s výjimkou území zastavěných, a dále formou jednoduchých pozemkových úprav týkajících se pouze určité části katastrálního území, které řeší jednotlivé

---

²⁸¹ § 3 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

²⁸² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7, str. 316.

²⁸³ PRŮCHOVÁ, Ivana. *Pozemkové úpravy a ochrana přírody a krajiny z pohledu práva*, Acta Universitatis Carolinae Iuridica 2, Praha: Univerzita Karlova, 2015, str. 22.

²⁸⁴ Nařízení o přechodných ustanovení v oblasti SZP ze dne 23. 12. 2020. Dostupné z https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/transitional-regulation_cs.

²⁸⁵ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Program rozvoje venkova 2014-2020*. Citováno dne 26. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014>.

²⁸⁶ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5, str. 187.

²⁸⁷ STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Pozemkové úpravy a tvorba krajiny*. Citováno dne 26. 2. 2022. Dostupné z <https://www.spucr.cz/posemkove-upravy/posemkove-upravy-a-tvorba-krajiny>.

hospodářské či ekologické potřeby v krajině. Zároveň však není vyloučeno užít komplexní pozemkové úpravy poté, co již byly na daném území provedeny ty jednoduché, ba naopak jsou zpravidla předpokládány, a to zejména z důvodu zvyšujících se nároků na hospodaření na zemědělské půdě a za účelem dosažení stanoveného cíle pozemkových úprav vymezeného výše. Dále jsou komplexní formy pozemkových úprav vítané pro svůj potenciál lépe stabilizovat krajinu a zajistit tak větší ochranu půdy. V případě formy jednoduchých úprav není nutná výměna či přechod vlastnických práv z důvodu realizace plánu společných zařízení, což výrazně přispívá k rychlosti řízení nutném pro přijetí co nejrychlejší reakce na klimatické změny v krajině.²⁸⁸ Plán společných zařízení se zpracovává spolu s návrhem na provedení pozemkových úprav pozemkovým úřadem, jež ho předkládá k uplatněním stanovisek dotčeným orgánům, a jedná se o nejdůležitější dokument v řízení o pozemkových úpravách, jehož součástí je návrh jednotlivých opatření plnící veřejný zájem. Pokud dotčený orgán vydá kladné stanovisko, které splňuje požadavky na vydání souhlasu podle zvláštních právních předpisů,²⁸⁹ tak je jím tento souhlas nahrazen. Ochrana půdy je tak v procesu pozemkových úprav zajišťována nejen jednotlivými návrhy opatření umístěvaných v krajině, ale výraznou měrou se na ní podílejí i správní orgány, v oblasti ochrany půdy je to zejména orgán ochrany ZPF, který v tomto procesu, jak již bylo řečeno výše, uplatňuje své stanovisko k plánu společných zařízení dle ustanovení § 9 odst. 10 PozZ. Není to však pouze tento úkon, kterým má orgán ochrany ZPF možnosti ovlivnit ochranu půdy. Dle ustanovení § 6 odst. 6 PozZ jsou dotčené orgány vyzooměny o zahájení řízení o pozemkových úpravách a stanoví k němu podmínky pro ochranu dotčených zájmů, jakým je i půda. V souvislosti s účinnou ochranou půdy, resp. s podstatným vlivem orgánu ochrany ZPF na budoucí uspořádání v krajině a umístěování jednotlivých opatření, je důležité se zabývat také závazností výše uvedených úkonů orgánu ochrany ZPF, jelikož na rozdíl od běžných stanovisek jsou ta závazná podkladem pro rozhodnutí ve věci samé, z něhož má příslušný správní orgán vycházet. Závazné stanovisko představuje „úkon učiněný správním orgánem na základě zákona, který není samostatným rozhodnutím ve správním řízení a jehož obsah je závazný pro výrokovou část rozhodnutí správního orgánu.“²⁹⁰ V případě těchto dvou úkonů dotčených orgánů se zajisté jedná o závazná stanoviska. Jde-li o vyjádření se k plánu společných zařízení dotčeným orgánem je toto podpořeno druhou větou ustanovení

---

²⁸⁸ K této změně došlo v důsledku přijetí novely zákona č. 481/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

²⁸⁹ V ochraně zemědělské půdy je tímto zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

²⁹⁰ § 149 odst. 2 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád.

§ 9 odst. 10 PozZ, dle které „*Souhlasné stanovisko nahrazuje opatření (rozhodnutí, souhlas, povolení výjimky) podle zvláštních právních předpisů*“, z čehož vyplývá, že závazným stanoviskem, který je podkladem pro rozhodnutí pozemkového úřadu je pouze to kladné. Ve druhém případě je tato skutečnost doložena zájmem na ochraně ZPF, kdy pozemkový úřad tak bude vázán stanovenými podmínkami, aby bylo zamezeno kolizi s tímto zájmem.^{291, 292, 293, 294, 295}

Společná zařízení představují významný nástroj pozemkových úprav a jsou jimi především opatření umístěvaná do krajiny za účelem zajištění přístupu k pozemkům, tedy například zřizování polních či lesních cest, zajištění protierozní ochrany například pomocí zasakovacích pásů, teras či zalesnění, zajištění vodohospodářské a protipovodňové ochrany, jako je zřízení rybníků, ochranných hrází či vodních nádrží, a v neposlední řadě zajištění ochrany a tvorby životního prostředí, přičemž na určení typu opatření má rozhodující vliv strategický cíl pozemkových úprav. Účel a cíl pozemkových úprav spočívající ve zpřístupňování pozemků a jejich prostorovém uspořádání je zpravidla naplňován, v případě ochrany půdy tomu tak naopak moc často nebývá, o čemž pojednám v následující podkapitole. V oblasti ochrany půdy je asi nejvýznamnějším prvkem protierozní ochrana, kde rozlišujeme organizační,²⁹⁶ agrotechnická²⁹⁷ a technická²⁹⁸ opatření, lze je však užít ve vzájemné interakci. Až na technická opatření, která se stávají po svém zřízení součástí krajiny, nejsou ostatní dva typy závazná pro vlastníky půdy, o čemž bude více pojednáno níže. Plán společných zařízení obsahující výše uvedená opatření musí být v souladu s ÚPD, není-li tomu tak, poté představuje návrh na její změnu.^{299, 300}

---

²⁹¹ KNOTEK, Jaroslav. *K formě úkonů dotčených orgánů v řízení o pozemkových úpravách*. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2017, str. 139-140. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/7172/6541>.

²⁹² § 4 zákona č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

²⁹³ DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0, str. 32.

²⁹⁴ FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5, str. 190.

²⁹⁵ § 9 zákona č. 139/2002., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

²⁹⁶ Těmito jsou vhodné umístění pěstovaných plodin či jejich pásové pěstování a návrh optimálního tvaru a velikosti pozemku.

²⁹⁷ Agrotechnická opatření upravují zejména setí, hrázkování, mulčování a sklizeň na půdě.

²⁹⁸ Technická opatření mohou naopak spočívat ve zřízení příklopů, teras nebo ochranných nádrží.

²⁹⁹ § 9 zákona č. 139/2002., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

³⁰⁰ PODHRÁZSKÁ, Jana. *Opatření proti erozi v pozemkových úpravách*, VÝZKUMNÝ ÚSTAV MELIORACÍ A OCHRANY PŮDY, v.v.i. [Powerpoint slides]. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z http://www.cmku.cz/upload/files/doc_Podhr%C3%A1zsk%C3%A1_Jana_Opat%C5%99en%C3%AD%20pro%20erozi%20v%20pozemkov%C3%BDch%20%C3%BAprav%C3%A1ch.pdf.

4.2.4. Současné problémy a přínosy pozemkových úprav

Po výše uvedeném nastínění významného přínosu pozemkových úprav, jež ve mně vyvolávají pocit, že se jedná o téměř bezchybný nástroj, musím však uvést nedostatky, ke kterým v rámci jejich provádění dochází, resp. problémy, jež nejsou schopné pozemkové úpravy řešit. Státní pozemkový úřad vydal pro období let 2021 až 2025 novou Koncepti pozemkových úprav,³⁰¹ z níž vyplývá jejich první problém, a to příliš zdlouhavý a pomalý proces, v důsledku čehož byly pozemkové úpravy rozpracovány či ukončeny pouze ve 4,156 tisících katastrálních územích z 12,080 tisíc, ve kterých je nutné pozemkové úpravy taktéž vyřešit. Až k 11 rokům může dosáhnout celková doba procesu pozemkových úprav, což je dáno především z důvodu „*rozsahu všech činností při pozemkových úpravách a správním lhůtám týkajícím se řízení s přeměnou vlastnictví, ale i všemi nezbytnými veřejnými zakázkami.*“³⁰² Zrychlení celého procesu by tak bylo dosaženo komplexními úpravami nejen v samotném procesu, ale také ve finanční oblasti a zvyšováním pracovních míst. Na financování pozemkových úprav se však v loňském roce utratilo již 2,965 miliard Kč, což představuje částku o 1,5 miliardy vyšší oproti roku 2020 a dle ústředního ředitele Státního pozemkového úřadu již byla tato částka dostačující. „*S plánovaným objemem 3 mld. Kč tak mohl SPÚ zahájit stavby, které budou přínosem jak pro hospodařící zemědělce, tak obce a jejich obyvatele. Pro zachování kontinuity provádění pozemkových úprav by bylo velmi významné, aby takový objem finančních prostředků přicházel i v dalších letech.*“³⁰³ Další nedostatek, kterým je ovlivňována také kvalita návrhů plánů společných zařízení, spočívá pouze v malém množství půdy, kterou vlastní stát, je tomu tak ve většině katastrálních území. Společná zařízení se totiž provádějí nejprve na pozemcích, jež vlastní právě stát, poté na pozemcích obecních a až následně přichází na řadu pozemky ostatních vlastníků, kteří se však zpravidla nechtějí vzdát svého vlastnictví ve prospěch veřejného zájmu a umístění společných zařízení je tak velmi problematické a zdlouhavé, což je dáno i nutností přeměnit vlastnictví dotčených pozemků. Dotčení vlastníci navrhovaným řešením pozemkových úprav se na něm účastní pouze určitým poměrem ve vztahu v celkové výměře směřovaných území. Státní pozemkový úřad zamýšlí tento problém vyřešit výkupem

---

³⁰¹ STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Koncepte pozemkových úprav na období let 2021-2025*. Praha: 2021, Dostupné z https://www.zememer.cz/wp-content/uploads/2021/02/spu-koncepte_pozemkovych_uprav_2021_2025.pdf.

³⁰² ČESKÁ KOMORA AUTORIZOVANÝCH INŽENÝRŮ A TECHNIKŮ ČINNÝCH VE VÝSTAVBĚ, RADA PRO PODPORU ROZVOJE PROFESE ČKAIT. *Pozemkové úpravy (TP 1.27)*. Citováno dne 5. 3. 2022. Dostupné z <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/tp-1-27/#10>

³⁰³ EnviWeb.cz. *Státní pozemkový úřad v roce 2021 vynaložil 2,965 miliard Kč na pozemkové úpravy*. Citováno dne 5. 3. 2022. Dostupné z <https://www.enviweb.cz/121131>.

zemědělské půdy, čímž by byla zajištěna určitá rezerva státní půdy. V neposlední řadě mohou problémy způsobovat i samotná opatření, jež nejsou pro dané území vhodná či jejich nevykonalnost, především agrotechnických a organizačních opatření, jež nejsou pro dotčené vlastníky zemědělské půdy vynutitelná a oni sami se zpravidla nechtějí na jejich realizaci dobrovolně podílet, například nejsou ochotni se podrobit rozdělení velkých bloků orné půdy především z důvodu nižších výnosů z hospodaření na zemědělské půdě. A právě tento nedostatek má na ochranu půdy velký vliv, jelikož často právě ekonomické hledisko zvítězí na environmentálním a není tak dosahováno cíle pozemkových úprav, tedy zajištění stability v krajině a ochrany důležitých funkcí půdy. Také přijetí nevhodných opatření na zemědělských půdách jde proti principu její ochrany, kdy jsou často za účelem zlepšení přístupnosti krajiny navrhovány cesty s nepropustným povrchem, tedy asfaltobetonem, a na zemědělské půdě se pak tato opatření projevují negativně z důvodu špatného odtoku povrchové vody, zvýšením teploty nad vozovkou či urychlením výparu. Bylo by tak vhodné užít travnatý povrch či šterkový povrch cest, který by naopak podpořil environmentální ochranu půdy.^{304, 305, 306}

Zároveň vnímáme i přínosy pozemkových úprav probíhajících v posledních letech na území České republiky, kdy jimi bylo zřízeno až 4 tisíce kilometrů víceúčelových cest zajišťujících přístup v krajině, liniové výstavby podél komunikací podporující protierozní ochranu i ochranu proti povodním či vodních nádržím a rybníků sloužící k upevnění ekologické stability v krajině, a tím byla pozitivně ovlivněna až jedna třetina ZPF. V současné době je však nutné nevěnovat se pouze ochraně půdy proti erozi a povodním, ale musíme více reflektovat i problémy vznikající v důsledku sucha, na což reaguje i zmíněná Koncepce pozemkových úprav na období let 2021 až 2025. Jak uvádí Ministerstvo zemědělství „*Znamená to tedy navrhovat v rámci pozemkových úprav řešení, která budou dostatečně účinná v klimatických podmínkách předpovědaných pro druhou polovinu 21. století.*“³⁰⁷ Těmito opatřeními by měly být snižovány negativní dopady povodí a sucha s dlouhodobým účinkem, k čemuž by měl napomáhat i nový Plán opatření pro řešení sucha prostřednictvím

---

³⁰⁴ TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0, str. 22, 308.

³⁰⁵ STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Koncepce pozemkových úprav na období let 2021-2025*. Praha: 2021, str. 9, 15-16. Dostupné z <https://www.zememer.cz/wp-content/uploads/2021/02/spu-koncepce-pozemkovych-uprav-2021-2025.pdf>.

³⁰⁶ OCHRANA PŘÍRODY. *Komplexní pozemkové úpravy z pohledu ochrany přírody a krajiny*. Citováno dne 5. 3. 2022. Dostupné z <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/komplexni-pozemkove-upravy-z-pohledu-ochrany-prirody-a-krajiny/>.

³⁰⁷ MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Slovo ministra – pozemkové úpravy*. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z <https://agri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/vystoupeni-v-mediich/slovo-ministra-pozemkove-upravy.html>.

pozemkových úprav a adaptací hydromeliorací v horizontu 2030, jež byl Ministerstvem zemědělství vypracován v roce 2020. Pomocí zmíněného plánu bude hodnocena účinnost staveb, které slouží k odvodnění a která by následně mohla být přestavena na tzv. regulační systémy, díky nimž by voda v krajině zůstala v období sucha. Dosažení zmíněných účinků by zajisté posílilo tento nástroj, tedy pozemkové úpravy, v oblasti ochrany půdy i oblasti klimatických změn.^{308, 309, 310}

---

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ ZEMĚMĚŘIČ. *Koncepce pozemkových úprav na období 2021-2025*. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z <https://www.zememeric.cz/statni-pozemkovy-urad-vydal-koncepci-pozemkovych-uprav/>.

³¹⁰ STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Koncepce pozemkových úprav na období let 2021-2025*. Praha: 2021, str. 13-21. Dostupné z https://www.zememeric.cz/wp-content/uploads/2021/02/spu-koncepce_pozemkovych_uprav_2021_2025.pdf

Závěr

Předmětem a cílem této diplomové práce bylo podat výklad a kritický rozbor právních nástrojů, kterými lze zajistit ochranu zemědělského půdního fondu, jakožto významné složky životního prostředí. Aby byla náležitě zajištěna ochrana zemědělské půdy, kterou si pro svou nenahraditelnost a významné ekologické funkce a vlastnosti zcela jistě zaslouží, musí být v právním řádu zakotveny prostředky, jimiž bude předcházeno negativním zásahům způsobující její ohrožení či poškození.

Diplomová práce se nejprve zaměřuje na vymezení stěžejních pojmů spolu se shrnutím právních pramenů ochrany půdy v České republice, zejména pak půdy zemědělské, a činí tak i ve vztahu k mezinárodní a evropské právní úpravě ochrany půdy. Oblast ochrany půdy je však stále spojena spíše s územím daného státu a mezinárodní normotvorba spolu s normotvorbou Evropské unie nemá do této oblasti takový přesah jako je tomu v případě jiných složek životního prostředí. I přes tuto skutečnost nalezneme i zde významné úmluvy a právní předpisy ovlivňující normotvorbu České republiky v této oblasti. Stěžejní cíl práce spočíval ve shrnutí právní prostředků ochrany zemědělské půdy v České republice, jejich analýze a pokusu o zhodnocení právní úpravy těchto nástrojů ve vztahu k účinné ochraně zemědělské půdy. Zabývala jsem se nejen platnou právní úpravou ochrany zemědělského půdního fondu, ale také jejím historickým vývojem, který nám může dát některé odpovědi na otázky a usnadnit pochopení úpravy současné. Mimo vymezení samotných právních nástrojů ochrany zemědělské půdy bylo důležité popsat faktory jí ohrožující a poškozující, tedy degradační procesy, a to abychom poznali důvodnost právní úpravy a mohli jí dále přizpůsobovat vývoji a budoucím potřebám.

Právním předpisem upravujícím právní nástroje zemědělské půdy je zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, který je zaměřen jednak na ochranu kvality zemědělské půdy, tak i její kvantitativní. Ačkoli je zemědělský půdní fond nejvzácnějším druhem půdy a jeho významnost je všeobecně uznávanou, mnohdy je zatěžován nad míru přípustnou, což způsobuje jeho znehodnocování. Při zkoumání aktuálního stavu zemědělské půdy, jsem se přesvědčila o nedostatečnosti a nutnosti změn právní úpravy v některých oblastech, a to poté co mnou byl zjištěn neustále se zhoršující stav půdy jak v oblasti její kvantitativní způsobený nedostatečnou ochranou před degradací, tak i co se týká její rozlohy.

Zabýváme-li se kvalitativní ochranou zemědělské půdy, musíme poukázat především na právní nástroje ochrany půdy před erozí, jakož i na problematiku regulace způsobů

hospodaření na zemědělské půdě. Především problematika eroze půdy je velice závažnou záležitostí, která v posledních letech ještě více urychlila degradaci půdy. Je tomu tak především z důvodu dlouhodobé absence protierozní vyhlášky, která byla ZoZPF řadu let předvídána. Ani současně platná vyhláška, jež nabyla účinnosti 1. července loňského roku, však tuto situaci nijak výrazně nelepší, jelikož se zaměřuje pouze na opatření směřující proti erozi vodní, prostřednictvím kterých má být zabráněno i erozím větrným, což samotné činí z této úpravy právní nástroj velice nedostatečný. Další problém, na který v práci upozorňuji je skutečnost absence preventivního charakteru vyhlášky, v jejímž důsledku je eroze v podstatě umožněna a činí tak velké ztráty půdy. Situaci nenapomáhá ani ustanovení § 3c odst. 1 ZoZPF, na jehož základě nelze uložit opatření k nápravě způsobeného ohrožení zemědělské půdy erozí, tedy porušení zákazu vymezeného v ustanovení § 3 odst. 1 písm. b) ZoZPF, která by zajisté ochraně kvality zemědělské půdy napomohla. V oblasti zemědělského hospodaření pak dále spatřuji nedostatky spočívající ve způsobu hospodaření na půdě, kdy nejsou zakotveny přímo vynutitelné nástroje, ale tyto způsoby hospodaření jsou ovlivňovány pouze nepřímo prostřednictvím dotací. Samotnou návaznost dotací na vhodné způsoby hospodaření by nebylo vnímáno jako problematické za předpokladu, že by nedodržování těchto vhodných způsobů hospodaření vedlo k neposkytnutí dotace, a nikoli pouze k jejímu snížení, jak je tomu dle současné právní úpravy. Tato nedostatečná právní úprava je v literatuře dávana do spojitosti s absencí rámcové směrnice o ochraně půdy, která by poskytla rámec pro určité závazné způsoby hospodaření na půdě stejně jako je tomu v případě ochrany vod, resp. zranitelných oblastí.

V rámci plošné ochrany zemědělského půdního fondu jsem se zaměřila především na nejvýznamnější nástroje, a to jmenovitě zásady plošné ochrany, souhlas s odnětím a platby odvodů za odnětí ze zemědělského půdního fondu. Zábory půdy způsobují spolu s výše zmíněnou erozí největší ztráty zemědělské půdy, kdy dochází k neustálým a pozvolným úbytkům zemědělské půdy, a to bez ohledu na její kvalitu. Pokud bych však vzala při sledování daných úbytků zemědělské půdy v úvahu i její kvalitu, představuje to daleko větší problém, jelikož tím přicházíme o nejúrodnější půdu ve všech jejích funkcích. Nemilou skutečností je fakt, že právní úprava plošné ochrany této nejúrodnější půdy je nedostatečnou a k odnímání této půdy tak často dochází. Nástrojem, kterým má být zabezpečena ochrana kvantity zemědělské půdy, je vázanost odnímání půdy ze zemědělského půdního fondu na udělení souhlasu orgánem ochrany zemědělského půdního fondu ve formě závazného stanoviska či správního rozhodnutí. Příslušné orgány nemohou při svém rozhodování postupovat libovolně, ale jsou vázáni povinností zohlednit veřejný zájem na ochraně

zemědělské půdy, především pak v současné době, kdy se rozloha půdy neustále zmenšuje. Výslovně je povinnost poměřovat veřejné zájmy stanovena, jde-li o půdu I. a II. třídu ochrany, nicméně tato přísnější ochrana je poté oslabena stanovením výjimek, jež pro své široké vymezení působí spíše jako pravidla. Vnímám to jako pochybení zákonodárce, který, můžeme se domnívat, nezohlednil dopady těchto výjimek na ochranu těch nejcennějších půd.

V souvislosti s tímto administrativně-právním nástrojem jsem se v práci věnovala ekonomickým nástrojům ochrany zemědělského půdního fondu. Ani zde však nemůžeme být spokojeni se současnou právní úpravou, tedy právní úpravou platby odvodů za odnětí, a to především pro její až příliš široce vymezené výjimky, na něž se platba odvodů nevztahuje. Domnívám se, že pakliže existuje relevantní důvod pro ochranu zemědělské půdy a je zákonodárcem taková ochrana zakotvena, nemohou z ní být činěny takové výjimky, které by naopak účinnou ochranu zemědělské půdy oslabovaly. Další oslabení účinné ochrany rozlohy zemědělské půdy vidím ve výši placených odvodů, jež je často nižší než ceny zastavěných a zastavitelných ploch, a investorům či jiným fyzickým osobám se v určitých případech spíše vyplatí projít celým procesem odnámání a následně zaplatit částku odvodů. S ohledem na finanční náročnost pro žadatele o odnětí půdy ze zemědělského půdního fondu, tak i v tomto případě skýtá právní úprava jisté nedostatky.

V závěru práce se samostatná kapitola zabývá dalšími právními nástroji, jež nejsou upraveny v ZoZPF, ale na ochranu půdy mají velký vliv. Těmito právními prostředky jsou územní plánování a pozemkové úpravy, pomocí kterých jsou regulovány způsoby užívání vymezeného území. Z provedené analýzy právních nástrojů územního plánování se domnívám, že k ochraně zemědělské půdy má docházet již v koncepční fázi, ve které se rozhoduje o budoucím uspořádání území. Měla by být především výslovně zakotvena povinnost orgánu ochrany zemědělského půdního fondu poměřovat jiný veřejný zájem výrazně převažující nad veřejným zájmem ochrany zemědělského půdního fondu již při projednávání územně plánovací dokumentace, jde-li o půdu nejhodnotnější, tedy půdu I. a II. třídy ochrany. Tedy činit tak mimo fázi realizační i v procesu vymezování zastavitelných ploch v územně plánovací dokumentaci.

Pozemkové úpravy by mohly být zcela jistě účinným nástrojem ochrany zemědělské půdy, a to především v oblasti protierozní ochrany, která je jedním z důležitých bodů pro návrh společných zařízení a optimální tvar pozemků, a to, pokud by bylo této vlastnosti daných nástrojů náležitě využito. Také jimi může být alespoň částečně napraveno negativní období komunistického režimu, jehož hospodaření na zemědělské půdě na ní mělo velmi špatný vliv, co se týká ztráty produkčních a ekologických funkcí půdy. Zároveň musím

konstatovat skutečnost ne příliš úspěšného dosahování účelu pozemkových úprav v oblasti ochrany půdy, k čemuž nevynutitelnost organizačních a agrotechnických opatření příslušnými orgány, která nejsou pro vlastníky půdy právně závazná, a jimiž se zpravidla sami vlastníci ze své vůle nechtějí dobrovolně podřizovat. Zde vidím velkou mezeru v motivaci vlastníků, kteří jsou vedeni spíše zájmy ekonomickými než-li environmentálními, a prostor pro navázání dodržování jednotlivých opatření na systém zemědělských dotací. Určité pozitivum vidím ve zrychlení celého procesu pomocí navýšení peněžních prostředků, což do budoucna zajisté přispěje k ulehčení v naplňování cílů pozemkových úprav, a ve zřízení až 4 tisíc kilometrů víceúčelových cest, v čemž můžeme spatřovat naplňování účely pozemkových úprav v zajišťování stability a přístupu v krajině.

Na závěr nezbyvá než konstatovat skutečnost, že i přes velké a rozmanité množství vzájemně provázaných nástrojů, se nedaří zajišťovat takovou ochranu zemědělského půdního fondu, jaké by byl zcela jistě hoden. Největší problém vidím v přístupu vlastníků zemědělské půdy a jejich uživatelů, kteří své činnosti provádí často bezohledně k ekologickým funkcí půdy, ale jejich snaha spočívá především v dosažení co největšího majetkového prospěchu. Podstatným pro budoucí vývoj je tak šířit informace o neustálé degradaci zemědělské půdy a možnosti zamezení těchto negativních následků, a to ve spojení s poměřováním zájmů na ochraně vlastnického práva a svobodného podnikání se zájmem na ochraně životního prostředí, v našem případě pak zejména ochraně zemědělské půdy, a nalezení takového výsledku, jež bude náležitě chránit oba tyto zájmy.

Seznam použitých zkratek

BPEJ – Bonitovaná půdně ekologická jednotka

ČR – Česká republika

DZES – Dobrý zemědělský a environmentální stav půdy

EU – Evropská unie

HorZ – zákon č. 44/1988 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství

LesZ – zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon

LZPS – usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základní práv a svobod

LPIS – Land Parcel Information System (Veřejný registr půdy)

OSN – Organizace spojených národů

PozZ – zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úradech

SŘ – zákon č. 500/2004 Sb., správní řád

SŘS – zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní

StavZ – zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu

ÚPD – územně plánovací dokumentace

Ústava – ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

VodZ – zákon č. 254/2001 Sb., vodní zákon

ZPF – Zemědělský půdní fond

ZoEIA – zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí

ZoPŘK – zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

ZoZPF – zákon č. 334/1992, o zemědělském půdním fondu

ZoŽP – zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí

Seznam použitých zdrojů

Publikace, monografie

DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 2. dopl. a rozšíř.vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-498-1.

DAMOHORSKÝ, Milan. *Právo životního prostředí*. 3. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-338-7.

DAMOHORSKÝ, Milan. *Zemědělské právo*. Beroun: Eva Rozkotová Publishing, 2021. ISBN 978-80-87488-43-0.

DAMOHORSKÝ, Milan, Martina FRANKOVÁ a Michal SOBOTKA, ed. *Půda, voda a krajina - adaptace na klimatické změny z pohledu práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2017. ISBN 978-80-87488-27-0.

DROBNÍK, Jaroslav. *Základy pozemkového práva*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Beroun: Eva Rozkotová, 2010. ISBN 978-80-904209-8-4.

FRANKOVÁ, Martina. *Úvod do pozemkového práva*. Beroun: Eva Rozkotová, 2014. ISBN 978-80-87488-19-5.

HANÁK, Jakub, Jana TKÁČIKOVÁ, Ivana PRŮCHOVÁ, Jana DUDOVÁ a Milan PEKÁREK. *Praktikum z pozemkového práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2018. ISBN 978-80-210-9051-4.

HENDRYCH, Dušan. *Právnický slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí: obecná část*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8366-0.

KLIKOVÁ, Alena. *Stavební právo: praktická příručka*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2009. Praktická právnická příručka. ISBN 978-80-7201-764-5.

KOCOUREK, Tomáš. *Omezení vlastnického práva k pozemkům ve prospěch ochrany životního prostředí*. 1. vydání. Praha: Leges, 2012. 288 s. ISBN 978-80-87576-10-6.

KÜCHLEROVÁ, Martina. *Rozhodnutí předběžné povahy jako kompetenční vyluka v soudním řádu správním*. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-247-9.

MAREK, Karel a Petr PRŮCHA. *Stavební právo v teorii a praxi*. Praha: Leges, 2011. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-00-7.

PEKÁREK, Milan. *Pozemkové právo*. Brno: Masarykova univerzita, 2015. ISBN 978-80-210-7750-8.

ŠTURMA, Pavel a Milan DAMOHORSKÝ. *Mezinárodní právo životního prostředí*. Beroun: IFEC, 2008. ISBN 978-80-903409-8-9.

TKÁČIKOVÁ, Jana, Vojtěch VOMÁČKA a Dominik ŽIDEK. *Půda v právních vztazích - aktuální otázky*. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9695-0.

Odborné články a příspěvky ve sbornících

FRANKOVÁ, Martina. *Plní zákon o ochraně zemědělského půdního fondu svůj účel?* Acta Universitatis Carolinae – Iuridica 3, Praha: Univerzita Karlova, 2019.

KNOTEK, Jaroslav. *K formě úkonů dotčených orgánů v řízení o pozemkových úpravách*. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita. Právnická fakulta, 2007. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z <https://journals.muni.cz/cvvp/article/view/7172/6541>.

PRŮCHOVÁ, Ivana. *Pozemkové úpravy a ochrana přírody a krajiny z pohledu práva*, Acta Universitatis Carolinae Iuridica 2, Praha: Univerzita Karlova, 2015.

RADA, Tomáš. *Odnětí pozemků ze zemědělského půdního fondu pro stavební účely po poslední novelizaci*, Právní rozhledy 6/2011.

TKÁČIKOVÁ, Jana, Petr VACULÍK. *Kompetenční otázky v kvalitativní ochraně zemědělské půdy*. Acta Universitatis Brunensis – Iuridica No 442. Brno: Masarykova univerzita, 2012.

Internetové zdroje

BENEŠOVÁ, Libuše, HNAŤUKOVÁ, Petra, Ústav pro životní prostředí Univerzity Karlovy v Praze. *Možnosti použití dnových sedimentů do zemědělských půd*, EnviGroup, 2009. Citováno dne 5. 2. 2022. Dostupné z <https://www.envigroup.cz/aktualita-132.html>.

CELNÍ SPRÁVA ČESKÉ REPUBLIKY. *Dělená správa – pokuty, poplatky, odvody*. Citováno dne 18. 2. 2022. Dostupné z <https://www.celnisprava.cz/cz/dalsi-kompetence/Stranky/delena-sprava-pokuty-poplatky-odvody.aspx>.

ČESKÁ KOMORA ARCHITEKTŮ. *Přehled změn v novém stavebním zákoně*. Citováno 10. 2. 2022. Dostupné z <https://www.cka.cz/cs/svet-architektury/novinky/prehled-zmen-v-novem-stavebnim-zakone>.

ČESKÁ KOMORA AUTORIZOVANÝCH INŽENÝRŮ A TECHNIKŮ ČINNÝCH VE VÝSTAVBĚ, RADA PRO PODPORU ROZVOJE PROFESE ČKAIT. *Pozemkové úpravy (TP 1.27)*. Citováno dne 5. 3. 2022. Dostupné z <https://profesis.ckait.cz/dokumenty-ckait/tp-1-27/#10>

ČESKÁ TISKOVÁ KANCELÁŘ, *Naše voda. Zmenšení polí pomůže v boji s erozí jen částečně, říká ekolog Šarapatka*. Citováno dne 15. 2. 2022. Dostupné z <https://www.nase-voda.cz/zmenseni-poli-pomuze-boji-erozi-jen-castecne-rika-ekolog-sarapatka/>.

ČESKÝ ÚŘAD ZEMĚMĚŘIČSKÝ A KATASTRÁLNÍ. *Souhrnné přehledy o půdním fondu z údajů katastru nemovitostí České republiky*, Praha 2021. ISBN 978-80-88197-21-8. Dostupné z: https://www.cuzk.cz/Periodika-a-publikace/Statisticke-udaje/Souhrne-prehledy-pudniho-fondu/Rocenska_pudniho_fondu_2021.aspx.

EnviWeb.cz. *Státní pozemkový úřad v roce 2021 vynaložil 2,965 miliard Kč na pozemkové úpravy*. Citováno dne 5. 3. 2022. Dostupné z <https://www.enviweb.cz/121131>.

EVROPSKÁ AGENTURA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Půda*. Citováno dne 27. 1. 2022. Dostupné z <https://www.eea.europa.eu/cs/themes/soil>.

HURNÍKOVÁ, Jana. *Brownfieldy a územní rozvoj*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z https://www.uur.cz/images/publikace/uur/2009/2009-06/01_brownfieldy%20rozvoj.pdf.

KOVAŘÍKOVÁ, Zdeňka, EKOLIST.CZ. *Navržená protierozní vyhláška je dobrý kompromis, uvádí Zemědělský svaz*. Citováno dne 3. 2. 2022. Dostupné z <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/zemedelsky-svaz-navrzenou-protierozni-vyhlasuku-podporuje>.

KRUTILEK, Ondřej, ASOCIACE SOUKROMÉHO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. *Výstavba na zelené louce nesmí být první volbou, říká rektor ČZÚ*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z <https://www.asz.cz/clanek/4956/vystavba-na-zelene-louce-nesmi-byt-prvni-volbou-rika-rektor-czu/>.

MENDELOVA UNIVERZITA, AGRONOMICKÁ FAKULTA, PORTÁL E-LEARNINGOVÝCH PREZENTACÍ. *Význam půdních mikroorganismů pro produkční a mimoprodukční funkce půdy*. Citováno dne 31. 1. 2022, Dostupné z http://web2.mendelu.cz/af_291_projekty2/vseo/print.php?page=3976&typ=html. In: BORŮVKA, Luboš, *Úprava degradovaných půd*, 2009.

MIKLÍK, Aleš, EKOLIST.CZ. *Hnutí DUHA: Protierozní vyhláška legalizuje erozi. Brabčův rezort obešel akademiky, ochranáře i obce*. Citováno 3. 2. 2022. Dostupné z <https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/tiskove-zpravy/protierozni-vyhlaska-legalizuje-erozi.brabcuv-rezort-obesel-akademiky-ochranare-i-obce>.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Česká pole se zásadně změní. Podle nových pravidel už nebude možné pěstovat jednu plodinu na ploše větší než 30 hektarů*. Citováno dne 15. 2. 2022. Dostupné z https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/tiskove-zpravy/x2019_ceska-pole-se-zasadne-zmeni-podle-novych.html.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Degradace půd*. Citováno dne 1. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/puda/ochrana-pudy-a-krajiny/degradace-pud/vodni-eroze-pudy/>.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *O aplikaci Registr půdy*. Citováno dne 6. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/farmar/LPIS/>.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Program rozvoje venkova 2014-2020*. Citováno dne 26. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/program-rozvoje-venkova-na-obdobi-2014>.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Shrnutí informací k podmínkám standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy DZES*. Citováno dne 15. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/dotace/kontroly-podminenosti-cross-compliance/dobry-zemedelsky-a-environmentalni-stav/shrnuti-informaci-k-podminkam-standardu.html>.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Slovo ministra – pozemkové úpravy*. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/tiskovy-servis/vystoupeni-v-mediich/slovo-ministra-pozemkove-upravy.html>.

MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ. *Zastavování území*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/puda/ochrana-pudy-a-krajiny/degradace-pud/zastavovani-uzemi/>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *ČR a Evropská Unie*. Citováno dne 27. 1. 2022. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/cr_eu.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Další krok k ochraně půdy v ČR: Začíná platit protierozní vyhláška*. Citováno dne 3. 2. 2022. Dostupné z https://www.mzp.cz/cz/news_20210630.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Definice půdy*. Citováno dne 26. 1. 2022, Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/definice_pudy/\\$FILE/OOHPP-Definice_pudy-20080820.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/definice_pudy/$FILE/OOHPP-Definice_pudy-20080820.pdf).

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Standardy Dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy DZES (GAEC)*. Citováno dne 10. 4. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/mze/zivotni-prostredi/ochrana-pudy/eroze-pudy/gaec/?fullArticle=1>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Zpráva o životním prostředí za rok 2020*. Citováno dne 8. 2. 2022. Dostupné z https://is.muni.cz/th/d4cvo/DP_Ochrana_ZPF_hrlsnsjs.pdf.

OCHRANA PŘÍRODY. *Komplexní pozemkové úpravy z pohledu ochrany přírody a krajiny*. Citováno dne 5. 3. 2022. Dostupné z <https://www.casopis.ochranaprirody.cz/pece-o-prirodu-a-krajinu/komplexni-pozemkove-upravy-z-pohledu-ochrany-prirody-a-krajiny/>.

PODHRÁZSKÁ, Jana. *Opatření proti erozi v pozemkových úpravách*, VÝZKUMNÝ ÚSTAV MELIORACÍ A OCHRANY PŮDY, v.v.i. [Powerpoint slides]. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z http://www.cmkpu.cz/upload/files/doc_Podhr%C3%A1zsk%C3%A1_Jana_Opat%C5%99en%C3%AD%20proti%20erozi%20v%20pozemkov%C3%BDch%20%C3%BAprav%C3%A1ch.pdf.

STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Koncepce pozemkových úprav na období let 2021-2025*. Praha: 2021, Dostupné z https://www.zememeric.cz/wp-content/uploads/2021/02/spu-koncepce_pozemkovych_uprav_2021_2025.pdf.

STÁTNÍ POZEMKOVÝ ÚŘAD. *Pozemkové úpravy a tvorba krajiny*. Citováno dne 26. 2. 2022. Dostupné z <https://www.spucr.cz/pozemkove-upravy/pozemkove-upravy-a-tvorba-krajiny>.

SVAZ MĚST A OBCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Úrok z prodlení v rozhodnutích v rámci dělené správy*. Citováno dne 18. 2. 2022. Dostupné z <https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/urok-z-prodleni-v-rozhodnutich-v-ramci-delene-spravy>.

TKÁČIKOVÁ, Jana. *Ochrana zemědělské půdy a lesní půdy*. [PowerPoint slides] Citováno dne 10. 2. 2022. Dostupné z https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKewiHidmjmVX1AhUM66QKHeVIBVwQFnoECAUQAQ&url=https%3A%2F%2Fis.muni.cz%2Fel%2Flaw%2Fjaro2019%2FBZ406Zk%2Fum%2FOchrana_zemedelske_a_lesni_pudy.ppt&usg=AOvVaw3OprwHu2cUc-nm_EuEwYsd.

ÚSTAV PRO HOSPODÁŘSKOU ÚPRAVU LESŮ BRANDÝS NAD LABEM. *Dobry zemědělský a environmentální stav půdy (DZES)*. Citováno dne 15. 2. 2021. Dostupné z <http://www.uhul.cz/images/poradenstvi/DZAESP19.pdf>.

ÚSTŘEDNÍ KONTROLNÍ A ZKUŠEBNÍ ÚSTAV ZEMĚDĚLSKÝ. *Sledování rybníčních a říčních sedimentů*. Citováno dne 4. 2. 2022. Dostupné z <https://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/hnojiva-a-puda/bezpecnost-pudy/monitoring-vstupu-do-pudy/sledovani-rybnicnich-a-ricnich-sedimentu/>.

ZEMĚMĚŘIČ. *Koncepce pozemkových úprav na období 2021-2025*. Citováno dne 6. 3. 2022. Dostupné z <https://www.zememerice.cz/statni-pozemkovy-urad-vydal-koncepci-pozemkovych-uprav/>.

Právní předpisy

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2020/2220 ze dne 23. prosince 2020, kterým se stanoví určitá přechodná ustanovení o podpoře z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EZFRV) a z Evropského zemědělského záručního fondu (EZZF) v letech 2021 a 2022 a kterým se mění nařízení (EU) č. 1305/2013, (EU) č. 1306/2013 a (EU) č. 1307/2013, pokud jde o jejich zdroje a použití v letech 2021 a 2022, a kterým se mění nařízení (EU) č. 1308/2013, pokud jde o zdroje a rozdělení takové podpory v letech 2021 a 2022 o přechodných ustanovení v oblasti SZP ze dne 23. 12. 2020. Úř. věst. L 437/1.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1306/2013 ze dne 17. prosince 2013, o financování, řízení a sledování společné zemědělské politiky a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 352/78, (ES) č. 165/94, (ES) č. 2799/98, (ES) č. 814/2000, (ES) č. 1290/2005 a (ES) č. 485/2008. Úř. věst. L 347/549.

Nařízení Rady č. 834/2007, o ekologické produkci a označování ekologických produktů a o zrušení nařízení (EHS) č. 2092/91. Úř. věst. L 189/1.

Nařízení vlády č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku, veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěrenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích

Nařízení vlády č. 55/1951 Sb., o rozšíření plochy orné půdy a zajištění půdy pro zemědělskou výrobu.

Nařízení vlády č. 48/2017 Sb., o stanovení požadavků podle aktů a standardů dobrého zemědělského a environmentálního stavu pro oblasti pravidel podmíněnosti a důsledků jejich porušení pro poskytování některých zemědělských podpor.

SDĚLENÍ č. 134/1999 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti.

SDĚLENÍ č. 53/2002 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o Úmluvě Organizaci spojených národů o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem a/nebo desertifikací, zejména v Africe.

Směrnice Rady 92/43/EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin Úř. věst. L 206, 22.7. 1992, s. 7.

Směrnice Rady 91/676/EHS ze dne 12. prosince 1991 o ochraně vod před znečištěním dusičnany ze zemědělských zdrojů (nitrátová směrnice), Úř. věst. L375.

Smlouva o fungování Evropské Unie. Úř. věst. C 202, 7. 6. 2016.

Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. ze dne 16. prosince 1992, Listina základních práv a svobod.

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.

Vyhláška 424/2021 Sb., kterou se mění vyhláška č. 441/2013 Sb., k provedení zákona o oceňování majetku (oceňovací vyhláška), ve znění pozdějších předpisů.

Vyhláška č. 357/2013 Sb., o katastru nemovitostí.

Vyhláška č. 240/2021 Sb., o ochraně zemědělské půdy před erozí.

Vyhláška č. 13/2014 Sb., o postupu při provádění pozemkových úprav a náležitosti návrhu pozemkových úprav.

Vyhláška č. 257/2009 Sb., o používání sedimentů na zemědělské půdě.

Vyhláška č. 441/2013 Sb., o provedení některých ustanovení zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku (oceňovací vyhláška).

Vyhláška č. 153/2016 Sb., o stanovení podrobností ochrany kvality zemědělské půdy a o změně vyhlášky č. 13/1994 Sb., kterou se upravují některé podrobnosti ochrany zemědělského půdního fondu.

Vyhláška č. 271/2019 Sb., o stanovení postupů k zajištění ochrany zemědělského půdního fondu.

Vyhláška č. 48/2011 Sb., o stanovení tříd ochrany.

Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád.

Zákon č. 44/1988 Sb., horní zákon.

Zákon č. 75/1976 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 481/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

Zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd.

Zákon č. 256/2013 Sb., o katastru nemovitostí.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů.

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny.

Zákon č. 48/1959 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 53/1966 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu.

Zákon č. 541/2020 Sb., o odpadech.

Zákon č. 100/2001 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o posuzování vlivů na životní prostředí)

Zákon České národní rady č. 284/1991 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech.

Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích.

Zákon č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů.

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství.

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí.

Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní.

Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád.

Zákon č. 283/2021 Sb., stavební zákon.

Soudní rozhodnutí

Nález Ústavního soudu ze dne 15. 3. 2016, sp. zn. Pl. ÚS 30/15.

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 16. 2. 2001, č.j. 31 Ca 136/2000.

Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 27. 4. 2017, č.j. 50 A 2/2017-147.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 16. 4. 2008, č.j. 1 Ans 2/2008-52.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 6. 6. 2013, č.j. 1 Aos 1/2013-85.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 23. 1. 2014, č.j. 7 As 123/2013-28.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 22. 5. 2014, č.j. 9 As 175/2012-25.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 20. 12. 2017, č.j. 6 As 214/2017-69.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 1. 2020, č.j. 2 As 187/2017-327.

Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 6. 2021, č.j. 5 As 373/2018-89.

Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 24. 11. 2009, č.j. 1 As 89/2008-80.

Ostatní zdroje

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=161704>.

Důvodová zpráva k zákonu č. 41/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně ZPF, a zákon č. 388/1991 Sb., o Státním fondu životního prostředí České republiky, ve znění pozdějších předpisů, Parlament ČR, Poslanecká sněmovna, 7. volební období, 2013-2017. Dostupné z: <https://www-beck-online-cz.ezproxy.is.cuni.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=oz5f6mrqge2v6nbnrl5shu&rowIndex=0>.

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Metodické sdělení odboru obecné ochrany přírody a krajiny MŽP k ustanovení § 9 odst. 8 zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů, ve vztahu k platné územně plánovací dokumentaci.* Dostupné z [https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/\\$FILE/SOTPR-Vestnik_srpen_2021-210803.pdf](https://www.mzp.cz/C1257458002F0DC7/cz/vestnik_mzp_2021/$FILE/SOTPR-Vestnik_srpen_2021-210803.pdf).

Legislativní proces je dostupný z <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=515>.

Sněmovní tisk 515. Dostupné z: <file:///C:/Users/MADC3B~1/AppData/Local/Temp/t0515a0.pdf>.

SDĚLENÍ KOMISE RADĚ, EVROPSKÉMU PARLAMENTU, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ, *Tematická strategie pro ochranu půdy SEK(2006)620 SEK(2006)1165/* KOM/2006/0231*. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52006DC0231>.

ŠESTÝ AKČNÍ PROGRAM PRO ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ. Citováno 27. 1. 2022. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM%3A128027>.

VÝZKUMNÝ ÚSTAV MELIORACÍ A OCHRANY PŮDY, v.v.i.. *Monitoring eroze*. Dostupné z: <https://me.vumop.cz/>.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá problematikou ochrany zemědělského půdního fondu s cílem vymezit jednotlivé právní nástroje a pokusit se o zhodnocení platné právní úpravy ve vztahu k ochraně kvality a zejména kvantity zemědělské půdy. Zemědělská půda je jednou z nejcennějších druhů půdy představující zhruba 54 procent celkové rozlohy České republiky, která je však již po desítky let dosti negativně ovlivňována zásahy způsobujícími její úbytky a zhoršování její kvality. Právní nástroje by tak měli být účinným prostředkem k odvrácení a zamezení rostoucích zásahů do zemědělské půdy, jakožto jedné ze složek životního prostředí. Záměrem práce je zhodnotit právní nástroje, kterými může být zemědělská půda nejvíce ovlivněna, a tedy chráněna.

Celá práce je rozčleněna do čtyř kapitol, z nichž stěžejními jsou poslední tři pojednávají o samotném předmětu práce, tedy o ochraně zemědělské půdy, jež je v posledních letech stále více zasažena zvyšujícími se a zrychlujícími degradačními procesy. V první kapitole jsou nejprve charakterizovány klíčové a základní pojmy půda a zemědělský půdní fond, jež jsou základem pro následující kapitoly práce, a poté jsou zde obsaženy stěžejní prameny právní úpravy ochrany půdy, a to nejen z oblasti vnitrostátní, ale také mezinárodní a evropské. Druhá kapitola je věnována kvalitativní ochraně zemědělského půdního fondu, kde jsou vymezeny právní nástroje sloužící k ochraně kvality a také podmínky pro hospodaření na zemědělské půdě. Třetí vymezuje právní prostředky, a to především ekonomické právní nástroje, sloužící k ochraně půdy před jejími zábory, resp. zmenšováním její výměry a následném užívání pro nezemědělské účely. Na tuto kapitolu navazuje kapitola závěrečná obsahující problematiku územního plánování a pozemkových úprav, jež mají prostřednictvím regulace způsobů užívání území nemalý vliv na stav půdy, a to především v oblasti její kvantity, kdy je pomocí jejich nástrojů, resp. předepsané dokumentace, vytvářena představa o budoucím stavu a vývoji území, na něž se vztahují.

Název diplomové práce: Právní úprava ochrany zemědělského půdního fondu

Klíčová slova

půda, odnětí ze ZPF, právní nástroje

Abstract

This diploma thesis deals with the issue of protection of agricultural land fund in order to define the various legal instruments and try to evaluate the current legislation in relation to the protection of quality and especially the quantity of agricultural land. The agricultural land is one of the most valuable types of land, representing about 54 percent of the total area of the Czech Republic which, however, has been quite negatively affected by interventions causing its loss and deterioration of its quality for decades. Legal instruments should thus be an effective means of averting and preventing growing interference with agricultural land as one of the components of the environment. The aim of this work is to evaluate the legal instruments by which agricultural land can be most affected and thus protected.

The whole work is divided into four chapters, the key ones being the last three dealing with the subject of the work itself, ie the protection of the agricultural land, which has been increasingly affected by increasing and accelerating degradation processes in recent years. The first chapter characterizes the key and basic concepts of land and agricultural land which are the basic for the following chapters, and then contains the main sources of land protection legislation, not only national but also international and European. The second chapter is devoted to the qualitative protection of the agricultural land fund which defines the legal instruments used to protect quality, and also the conditions for farming on agricultural land. The third defines the legal means, especially economic legal instruments, used to protect the land from its occupation, respectively reducing its area and then using it for non-agricultural purposes. This chapter is followed by a final chapter containing the issue of spatial planning and land use which have a significant impact on land condition through the regulation of land use, especially in the area of its quantity when their tools, respectively prescribed documentation, are used to create an idea of the future condition and development of the territory to which they apply.

The title of the thesis: Legal regulation of the agricultural land fund

Keywords

soil, withdrawal from the agricultural land fund, legal instruments